

Görbe Attiláné Zán Krisztina – Éberhardt Gábor

Xenofóbia vizsgálati eredmények és ajánlások Magyarországon a humán migráció kezelésének rendészeti feladatait ellátók között

**Xenophobia research results and recommendations in Hungary
among those responsible for the management
of human migration**

*„Minden választás egyben elutasítás is.”
Jean-Paul Sartre*

Absztrakt

Magyarország részese a nemzetközi (humán) migrációnak, amely már elnevezése alapján is határokon átívelő, szupranacionális jelenség. Ebben a folyamatban az ország államhatárán változó intenzitással és számmal, de a világ szinte valamennyi országából érkezők megjelennek. Reguláris (normakövető) vagy akár irreguláris (meg nem engedett) módon lépnek át, az ország területén tartózkodnak vagy átutaznak azon. Kutatók vagyunk, akik belülről ismerik a rendőrség és a menekültügyi hatóság működését, a rendőrség állományába tartoznak, akikkel a tisztviselők nyitottak voltak és megvitatták érzelmeiket a külföldiek hatáskörbe rendelt ellenőrzése kapcsán. Elfogadjuk azt a minimum követelményt, amely szerint az emberi alapjogok biztosítására a külföldi határátlépő személyek ellenőrzését olyan tisztviselőknek kell végrehajtani, akik célzott felkészítést kaptak az érkezőkre jellemző multikulturális jellemzők kezelésére. A jogszerű, szakszerű intézkedéseket az ügyintézőknek a hivatali esküjüknek és a nemzetközi, nemzeti jogszabályoknak, szakmai rendelkezéseknek megfelelően úgy kell objektíven és a méltányossági elveket is képviselve végrehajtaniuk, hogy a társadalom tagjaként eközben őket is olyan hatások érik, amelyek befolyást gyakorolhatnak eseti döntésükre. A tanulmány összehasonlító elemzéssel vizsgálja a hivatalnokokat is magában foglaló magyar társadalom

egészére jellemző idegenellenességet, valamint annak a hatáskörrel rendelkező határrendész tisztviselőkre gyakorolt hatását 2010. és 2016. években. Ajánlásokat is megfogalmaz a rendészeti intézkedések humánusságának növelését célzó képzésekre vonatkozóan.

Kulcsszavak: humánus erősítés, migráció, multikulturalizmus, rendészet, xenofília, xenofóbia

Abstract

Hungary is part of international (human) migration, which is also called a cross-border, supranational phenomenon. In this process, people from almost all countries of the world appear with varying intensity and number at the country's borders. They cross, stay in, or transit through the country in a regular (norm-following) or even irregular (unauthorized) manner. We are researchers who know the work of the police and the asylum authority from within, we work in the police force, with whom the officials were open and discussed their feelings about the competent control of foreigners. We accept the minimum requirement that, in order to guarantee fundamental human rights, the control of persons crossing foreign borders must be carried out by officials who have received targeted training in dealing with the multicultural characteristics of newcomers. Lawful, professional measures must be carried out by administrators in accordance with their oath of office and international and national laws and professional regulations, in an objective manner and in accordance with the principles of fairness, so that, as a member of society are affected by influences. The study uses a comparative analysis to examine the xenophobia characteristic of the entire Hungarian society, which also includes officers, and its impact on the competent border police officers in 2010 and 2016. It also makes recommendations for training to increase the humanity of law enforcement measures.

Keywords: humanity strengthening, migration, multiculturalism, policing, xenophilia, xenophobia

Bevezetés

A tanulmány készítésének aktualitását és motivációját adja, hogy a Magyarországot érintő reguláris és irreguláris migráció (Hautzinger, 2014; Chimienti & Solomos, 2011), valamint annak társadalmi hatása/fogadtatása a napi élet ré-

szévé vált. Ennek tükrében a média, a politikai, szakmai, jogi és jogvédő szervezetek elemzésein, értékelésein, prognózisain túl a migrációt kísérő jelenségek tudományos módszertannal vizsgált eredményeire is igényt tart a társadalom (Sik, 2007; Sik 2011). A migrációval kapcsolatosan indokolt kutatni, vajon az országba érkező nem honos állampolgárokkal (a továbbiakban: külföldiekkel) kapcsolatos emberi érzelmek miként befolyásolják a hatósági intézkedéseket (szubjektív döntési elemek). A rétegspecifikus kutatások és elemzések azért is jelentősek, mert bár a társadalmi szintű xenofóbia- (idegenellenesség), xenofília- (a külföldi kultúra iránti erősebb vonzalom) vizsgálatok magyarországi eredményei elérhetők ugyan, de ezek a kutatások jellemzően nem fogják át céltartan a rendészeti feladatokat ellátókat, a kutatók a rendészeti állományon kívülről érkeznek, s vizsgálataik a külföldiek esetében alkalmazott intézkedésekre nem terjednek ki (Erdős, 2000; Takács, 2004; Csákó, 2017; Messing & Ságvári, 2016). A megjelent értékelések a társadalom egészére vetítve mutatnak eredményeket, fogalmaznak meg észrevételeket, ajánlásokat. A média és a nemzetközi szervezetek szintén az alapjogok érvényesülésének irányából megközelítve, az adott társadalom egészére jellemző, valamint más országokkal összehasonlított viszonyokat tárják fel, ismertetik a nemzetközi legjobb gyakorlatokat. Magyarországon az első, hivatásos rendőri, határrendészeti feladatokat végrehajtó, valamint a magyar társadalom egészére jellemző idegenellenesség-összehasonlító kutatás eredményei egy doktori értekezésben jelentek meg (Zán, 2010). A korábbi társadalmi kutatások ismeretében feltételezhető volt, hogy – mivel a magyar lakosság körében 2000-től a korábbi csökkenést követően ismét növekedett a xenofóbia – a migráció kezelésében részt vevő, a külföldiekkel közvetlenül és hatósági jogviszonyba lépő rendőri állomány idegenellenessége szignifikánsan nem különbözik a civil lakosságétól (Zán, 2010). Hipotetikus felmerült, hogy – felkészítésük (Zán, 2015), gyakorlatuk alapján – a külföldiekkel kapcsolatos beállítódásuk pozitívabb képet mutat a társadalmi átlagnál. Ezt a feltételezést saját vizsgálat elvégzése erősítette meg (Éberhardt, 2016).

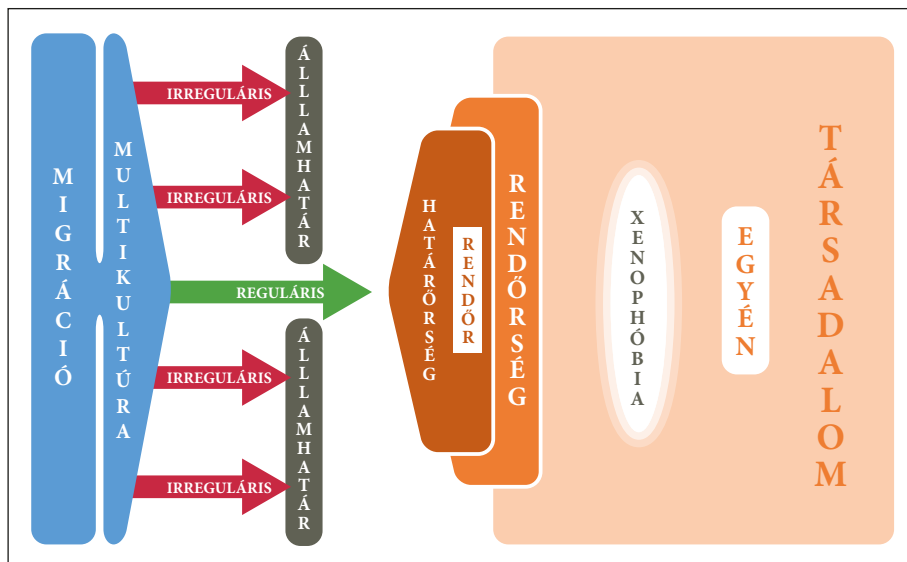
Lőwi gondolatai megerősítik korábbi kutatásaink célját, felhívni a figyelmet a rendészeti állomány esetében a xenofóbia-kutatások indokoltságára, amely feladatokat az akkreditált rendészettudomány is magába foglal (Lőwi, 2020). Magyarország európai uniós, majd schengeni csatlakozását, a 2008-as nagy gazdasági világválságot, a rendészeti integrációt, az intenzív határforgalmi növekedést (URL16) és 2015-ben a tömeges irreguláris határátlépéseket (URL17) megelőző határrendész-állomány idegenellenességének rétegvizsgálati kutatási eredményei egy szakdolgozatban jelentek meg (Éberhardt, 2016). A diszkrecionális (az intézkedő saját mérlegelési jogába utalt) hatósági jogalkalmazás eseteiben a feltételezés szerint a határrendész-állomány a jogi, elméleti és szakmai

felkészítésének köszönhetően jogszerű döntéseket hoz, amelyeket az őt körülvevő társadalomra jellemző idegenellenesség érdemben nem befolyásol. A kutatás megerősítette az előző, átfogó kutatás konklúzióját, miszerint a külföldiekkel szemben intézkedő magyar rendőr döntésében ugyan jelen van, de nem meghatározó elem az idegenellenesség.

Mit vizsgálunk?

Magyarország geopolitikai helyzete miatt az államalapítás óta érintett a migrációban. A humán vándorlás az emberiség történetének része, ideértve a Föld benépesítését (Ness, 2015; [URL18](#)). A történelmi korszakok fogalmait (peregrius, idegen, vándor) a társadalmi fejlődés befolyásolta. A tanulmányban elsődlegesen a semleges tartalmú vándor kifejezést használjuk: ha a vándorok (Park, 1928; Balogh, 2008) Magyarországra érkeznek vagy akár keletről nyugatra, délről északra mennek, azt csak a területünkön átjutva tehetik meg, esetleg illeszkedve az irreguláris nyugat-balkáni migrációs fő irányhoz (FRONTEX, 2015). Nemzetközi szinten az országok számos módon kezelik a migrációt, sőt kiemelt fontosságú állami feladat lett napjainkra. Az államhatár, annak őrzése – a területhez való hozzáférés korlátozása érdekében tett erőfeszítés – már régóta központi állami felelősség a szuverenitás alapján. A biztonságos ellenőrzés a mélységi területeken élők, az állam sértetlen működése érdekében (Malcolm, 1996) prioritást élvez. Ezt a célt támogatja az államhatár fizikai és jogi védelme, őrzése, a hatékony ellenőrzés végrehajtása mind a migráció, mind a jogsértések elkövetőinek megelőző kiszűrésével elérni kívánt biztonság érdekében. Valamennyi állam és annak külföldiek ellenőrzésére jogosult szervezete az ország területi szuverenitását, az állampolgárai biztonságát folyamatosan, szervezett keretek között őrzi (Hautzinger, 2014). A reguláris határforgalomban migrálók száma Magyarország határain folyamatosan és dinamikusan növekszik ([URL16](#)). Az irreguláris migrációban megjelenők száma a schengeni csatlakozást követően szintén növekedett Magyarország tranzitállam pozíciója miatt, ez 2014–2015-ben kiugróan magas számot jelentett. Ezek a körülmények, valamint az alapvető emberi jogok biztosításának kötelezettsége, a társadalom tagjainak biztonság és gazdasági fejlődés iránti igénye miatt egyre nagyobb jelentősége van a külföldiekkel az államhatáron elsőként hatósági kapcsolatba kerülő határrendészek intézkedési kultúrájának, a humánuság növelésének, a tanulmányban szereplő ajánlások alkalmazásának. A tanulmányban vizsgált probléma az 1. számú ábra alapján foglalható össze.

1. számú ábra: A migráció határrendész-állományra gyakorolt xenológiai hatásmodellje

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

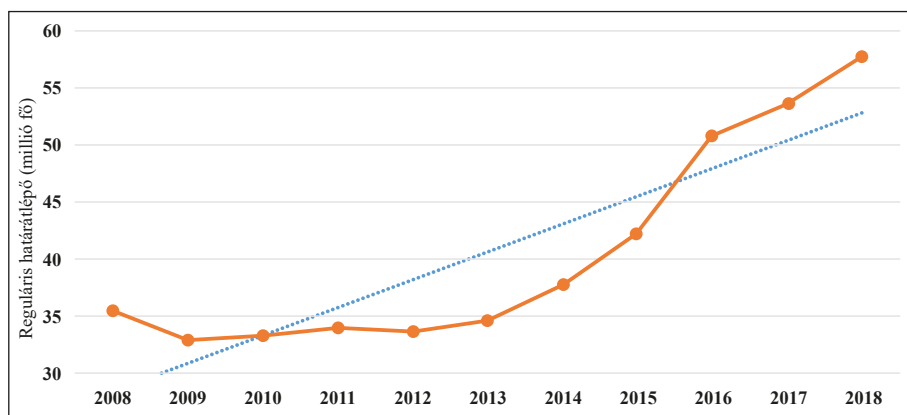
A modell szerint az államhatár őrzéséért, az ellenőrzött átlépésért felelős szervezet a rendőrség. A hatásköri szabályok alapján a feladatok végrehajtását a határrendészlet látja el, amelynek tagjai rendőrtisztviselők. Ők e tevékenységet a társadalom tagjaiként is végzik, akik rendőri esküjükhöz hűen és a nemzetközi, nemzeti normák, belső szabályzók, eseti utasítások alapján látják el feladataikat. Olyan szuverén személyiségek tehát, akik a rendőrség szervezetén belül látják el feladataikat, de egyszersmind az életterület biztosító és azt befolyásoló társadalom tagjai. Feladataik ellátása során az államhatárhoz kapcsolódó reguláris és irreguláris migráció ellenőrzését, az államhatár tiltott, meg nem engedett módon történő átlépését kell megakadályozniuk. Ennek érdekében a jogszerűtlen, államhatárhoz kapcsolódó cselekményt elkövető személlyel szemben intézkedniük kell. Az intézkedési kötelezettségük során végrehajtják a tételesen felsorolt feladatokat, illetve az egyéni, jogszabály adta mérlegelési jogkörükben eljárva teszik azt. Hipotézisünk szerint a magyar határrendész-állomány idegenellenességi szintje azonos a társadalmi átlaggal, de esetenként ez megdőlhét, azaz a normatív előírások, a szakmai és érzékenyítő képzés ellenére az egyes rendőri intézkedések nem felelnek meg a jog, a társadalmi átlag és az etika elvárásainak, mert az egyént objektív és szubjektív hatások érik. A hipotézis megerősítésére vagy cáfolására interjúkkal és kérdőíves vizsgálattal szereztünk

adatokat a rendőri állomány idegenellenességre vonatkozó érzékenységéről, az őket alkalmazó rendőri szervezet kutatási engedélye birtokában. Az így kapott adatokat összevetettük az időközi változásokkal, valamint a hazai társadalomra jellemző xenofóbiával. A kutatás feltárt olyan jelenségeket és hiányosságokat, amelyek alapján ajánlások adhatók, valamint a növekvő migrációs faktorkok miatt további humánus intézkedések elvárt igényére hívja fel a figyelmet.

Magyarország érintettsége a nemzetközi migrációban és az idegenellenességben

A Központi Statisztikai Hivatal 2011. évi népszámlálási adatai (Csordás et al., 2014). szerint az ország lakossága 9,9 millió fő (2020. évben 9,7 millió) (URL22), amelyből 8,2 millió személy vallotta magát magyarnak. Az ország lakosságának további 13 nemzetisége érti, beszéli a magyar nyelvet, ismeri az ország kulturális szokásait, az alkalmazott rendészeti protokollt. A KSH 1.1; 1.7; 1.9; 1.10 és 1.13 STADAT idősoros népességi adatai szerint 2011. évben 109 487 külföldi élt Magyarországon, valamint a menekültügyi hatóság által biztosított valamely jogcímen 1898 fő, bevándorolt 22 514 külföldi, és magyar állampolgárságot kapott 20 554 fő. Összességében megállapítható, hogy az ország ugyan többnemzetiségű és többféle vallást gyakorolnak tagjai, de a domináns nemzetiség a magyar, a vallás vonatkozásában pedig a római katolikus. Az országunk államhatárain ellenőrzött, reguláris módon átlépett vándorok, utasok száma a 2008. évi gazdasági világválságot követően érdemi növekedést mutat (2. számú ábra). A trend jellemzője mellett a forgalmi adatok belső elemzése során feltárható, hogy a globalizációnak is köszönhetően (Giddens, 1991) az országunk területén a Föld valamennyi nemzetének állampolgára megjelent a rá jellemző egyedi nemzetiségi, felekezeti, kulturális és egyéb jegyeivel.

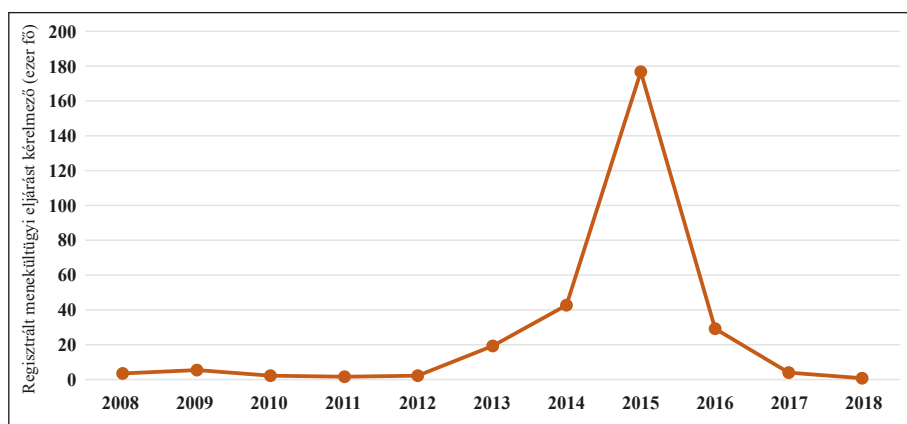
2. számú ábra: Magyarország határátelõhelyeinek személyforgalma

Forrás: A szerzõk saját készítése; URL1.

Az adatok elemzésével megállapítható, hogy rendészeti szempontból kiegyensúlyozottnak értékelhetõ idõszakot követõen Magyarország határain irreguláris módszerekkel (Hautzinger, 2018), tömegesen (Pok, 2012), szervezetten (Hughes et al., 2016) akartak bejutni, majd azt követõen rövid idõ alatt átutazni szándékozó vándorok jelentek meg. 2016-tól ez a tömegesség csökkent a fizikai és jogi határzár miatt, a megnövelt határõrizetet ellátó humánerõforrás hatásaként a nemzetközi irreguláris migráció változó mintázattal, részben más országokra terhelõdött (3. számú ábra).

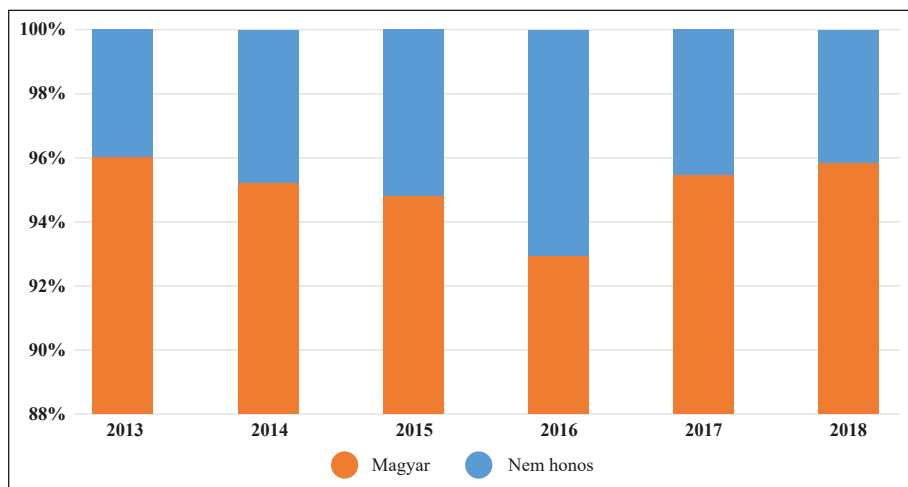
3. számú ábra: Magyarországon regisztrált menekültügyi eljárást kérelmezõk

Forrás: A szerzõk saját készítése; URL2.

A további adatelemzésből megállapítható, hogy a magyar külképviseleteken a külföldieknek kiállított (rövid időtartamú tartózkodásra jogosító) vízumok száma – a publikus adatok szerint – 2014–2018 között csökkent (URL3). Az ismert és vizsgált adatbázisok ugyanakkor arra nem adnak választ, hogy más schengeni tagállamok külképviseletei hány ilyen személy részére állítottak ki korlátozott érvényességű vízumot (Vízum kódex, 2009), amely Magyarországra is érvényes volt. Az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (OIF, elődje a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal) által kezelt adatok elemzése adhat választ arra az eltérésre, amely a nemzetközi személyforgalom növekedése és a kiadott vízumok trendje között tárható fel. A kiadott és a kiállított, az ország területén huzamos idejű jogszerű tartózkodást biztosító hatósági engedélyek száma az értékelési időszakban dinamikus növekedést mutat, vagyis egyre több külföldi egyre hosszabb időtartamig tartózkodik Magyarországon (URL4). Magyarországon is a lakosság hangulatát, idegenellenességét befolyásoló tényező a külföldiek bűnözése (az általuk elkövetett bűncselekmények száma, aránya, jellemzője, a velük szemben kiszabott szabadságvesztések száma). Az adatokból megállapítható, hogy a külföldiekkel szemben jogerősen kiszabott és alkalmazott szabadságvesztések aránya (4–5%) marginális (4. számú ábra).

4. számú ábra: Magyarországon szabadságvesztését töltő magyar és nem honos állampolgárok 2013–2018

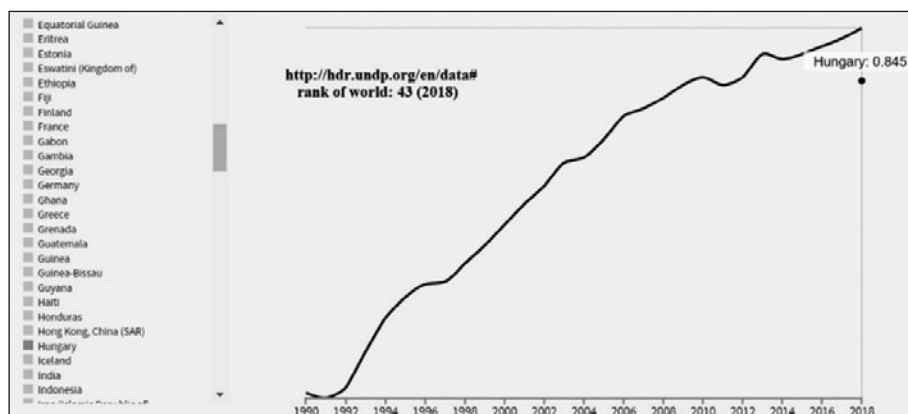

Forrás: A szerzők saját szerkesztése; URL5.

Az ENSZ Fenntartható Fejlődésért Felelős Programját koordináló szervezet (UNDP) által 1990 óta bevezetett kritériumok alapján az általános biztonság

(Human Security) értékeit is magába foglaló Human Development Index (HDI/ Humán Fejlődési Mutató) emelkedik Magyarországon, 2018-ban a világ országai között a 43. helyre került (5. számú ábra). A Countryeconomy értékelő besorolása lefedi az ENSZ értékelését, és visszaigazolja a fejlődő, erősödő biztonsági pozíciót (URL19). Ez a tény és a fejlődés iránya felveti, hogy tovább fog növekedni az országunkba érkező külföldiek száma. Ez a körülmény szintén igényli, hogy a velük szemben eljáró rendőrségi, idegenrendészeti szervezet tagjai jogszerűen, szakszerűen, elfogulatlanul, az arányosság elveit betartva, előítéletmentesen hajtsák végre feladataikat.

5. számú ábra: Magyarország UNDP által megállapított besorolása 1990–2018

Forrás: URL6.

Szociológiai és törvényességi vizsgálatok, az idegenellenesség kezelése

Csepeli szerint Magyarországon a migráció a társadalom többsége által a rendszerváltozást (URL7) megelőző időszakban kevésbé ismert jelenség volt. A külföldiekkel az arra hivatott szervezetek foglalkoztak, állományuk speciális, totális biztonságra törekvő felkészítése mellett, és a külföldiekkel szembeni félelem, elutasítás minimális mértékű volt (URL8). Kádár a Független Rendészeti Panasztestület (FRP) által vizsgált ügyeket elemezve arra jutott, hogy a testület döntően két szempontból vizsgálja a rasszizmus, a xenofóbia és a homofóbia problematikáját. Az FRP ügyei között vizsgálták, hogy a panaszos szerint valamely kisebbséghez tartozása miatt, a vele szembeni rendőri fellépés diszkriminatív volt. A másik csoportba azok az ügyek tartoznak, amelyek érintettjei

szerint a rendőrség nem biztosított számukra kellően hatékony védelmet a raszszista, homofób motivációjú jogsértésekkel szemben.

Az FRP által követett gyakorlat jellemzően azt vizsgálta, hogy a rendőri fellépés az érintettel szemben nem hátrányosabb-e (vagy előnyösebb) azért, mert az intézkedés alanya a rendőr számára – akár a személyes körülményei, akár valamely társadalmi csoporthoz tartozása miatt – ellenszenves (vagy rokonszenves). Az FRP csak ritkán állapította meg a megkülönböztetési tilalom sérelmét, mivel még ha arra a következtetésre jut is, hogy a rendőri intézkedés jogsértő volt egy olyan személlyel szemben, aki valamely, a hátrányos megkülönböztetésnek gyakran kitett csoporthoz tartozik, az nehezen bizonyítható, hogy az intézkedés jogsértő voltának az érintett tulajdonsága, csoporthoz tartozása volt az oka (Kádár, 2013). 2020. február 27-től kezdődően a rendőrségi eljárásokkal kapcsolatos panaszokat, vizsgálat indítását kérő beadványokat az alapvető jogok biztosa részére lehet benyújtani, mert megszűnt az FRP.

Magyar kutatók által 2013-ban ismertetett kvantitatív vizsgálatok eredményei némileg egymásnak ellentmondó eredményeket mutattak az eltérő kultúrájú, megjelenése alapján is „láthatóan más” külföldi csoportokat érintő diszkriminációról. A Magyarországon élő külföldiek többségét (legalábbis 2020-ig) kitevő határon túli magyarok nyelvi- és kulturális azonosságuk ellenére jelentős mértékű diszkriminációról számoltak be. A társadalmi távolságon keresztül mért attitűdökből pedig kiderült, hogy a vizsgált etnikai-származási csoportok közül a cigányok megítélése a legrosszabb. Őket követik az arabok, majd a kínaiak, akiket a magyarok egyharmada nem fogadna el semmilyen szinten, míg a zsidók megítélése a legjobb. A DEREK indexszel (URL9) mért szélsőjobboldali eszmékkel és politikával szimpatizálók aránya a 2002–2009 közötti időszakban megduplázódott, majd 2010-ben ez visszaesett 11%-ra, amit a szakértők a rendszerellenesség és az általános pesszimizmus indexeknek a választások utáni látványos visszaesésével magyaráznak (Simonovits & Szalai, 2013). Zán célzottan vizsgálta a rendészeti állomány esetében a xenofóbia jelenlétét, annak jellemzőit. Megállapította, hogy az elutasító magatartás feladatrendszertől függően van jelen. Többségében a személyes negatív tapasztalatok hiányában is elutasító magatartás csökkentésére és az osztálytársadalmi elfogadás növelésére további kutatásokkal kell feltárni az idegenellenesség okait. Előítéletek (érzelmi alapú elutasítás) ellen az ismeretbővítés nem elég, az akkor hatékony, ha csak sztereotípiá alakult ki egy csoporttal kapcsolatosan: az ismerethiányra visszavezethető bizonytalanságot kezelni kell. „Az idegenek származási, vallási, etnikai, kulturális hovatartozásából adódó szokásainak ismerete és figyelembevétele elősegítheti a hatékonyabb és humánusabb intézkedéseket.” (Zán, 2014).

Koopmans megállapítása szerint Nyugat-Európában sem jelenthető ki, hogy

az etnikai kisebbségekhez tartozók vagy a vándorok száma egyenes arányban állna az idegenellenes erőszak növekedésével. Arra következtetett, hogy az ilyen jellegű erőszakot inkább a politikai elit nyitottsága vagy zártsága, az etnikai kisebbségek diszkriminációjának problémája iránti érzékenysége, valamint a szélsőjobboldal politikai szervezeteinek elfogadottsága és/vagy sikerei befolyásolják. A politikai lehetőségek struktúrájának meghatározó szerepét a posztkommunista társadalmakban még intenzívebbnek találta (Koopmans, 1995). A vándorokkal kapcsolatosan befogadó szemléletű Németországban 2020-ig komplex stratégiát alakítottak ki az Európába tömegesen bevándorlók, menekültek által generált hatások kezelésére, integrálásukra. A 2015. évi tömeges, irreguláris migráció okozta társadalmi sokk kezelésére kialakított tüneti, gyakran rögtönzött megoldások a nemzeti tagállamok biztonságérzetét veszélyeztették, a korlátozások miatt sérülni látszott a belső határok szabad átjárhatósága. A megfelelően szabályozott bevándorlás ugyan gazdasági fejlődést hozhat, de ezzel a pozitív jóslattal szemben már 2015-ben, Németországban is feléledt az idegenellenesség, amit tiltakozások és a menekültszállásokat ért támadások jeleztek. Az egymástól eltérő társadalmi reakciók miatt széleskörű társadalmi egyeztetések eredményeként új stratégiát készítettek. A bevándorlók és menekültek távlati stratégiájában (Asylstrategie, 2020) a kulcskérdés az integráció. E szerint csak az a közös törekvés támogatható, amelynek az a célja, hogy a rendszer szervesen összefüggő részei egymással legyenek összehangoltak (Angenendt et al., 2015).

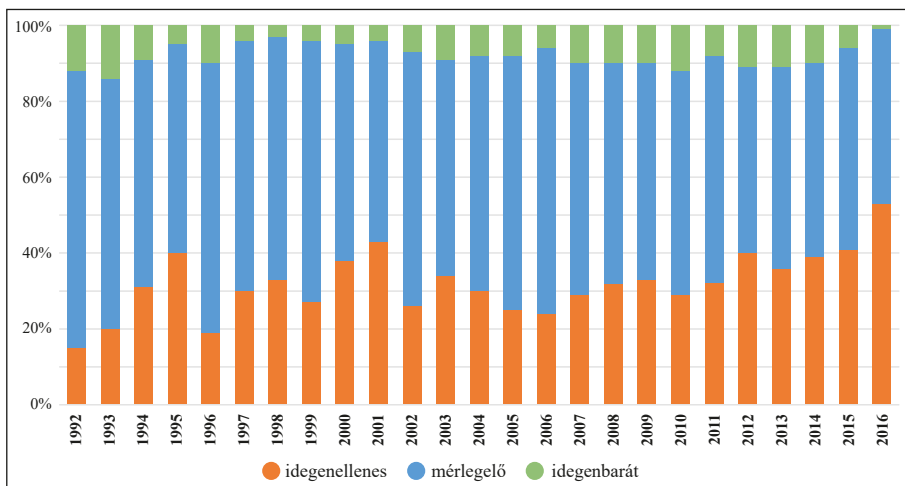
Heribert rámutatott, hogy Németország keleti, volt szocialista berendezkedésű területén az idegenellenesség alacsonyabb, a társadalmi elfogadás és a vándorok integrálásának támogatása magasabb arányú, mint a volt Nyugat-Németország területén élők között. Vizsgálati eredményei szerint ennek egyik lehetséges oka a történelmi előzmények, a szélsőséges náci, fasisztoid ideológia elutasítása. Problémaként jeleníti viszont meg azt a tény, hogy az integrációs hiátusok miatt az ország keleti részein is megerősödtek a jobboldali nézetek, a migrációs bevándorlás támogatását elutasító társadalmi megnyilvánulások, amelyek egyik meghatározó szerepet vállaló, a xenofóbián is túlmutató mozgalma a PEGIDA (Heribert, 2015). A társadalom és egyének (szavazók) értékrendjét, elfogadó és elutasító attitűdjét a média, a sztereotip reklámok jelentős mértékben befolyásolni tudják valós ismeretek hiányában is (Borneman et al., 2017).

Az irreguláris migrációban érintett vándorlásnak és a terrorista cselekményeknek vannak olyan áldozatai, akiknek társadalmi szinten kell segítséget nyújtani. A migrációban külön kategóriaként kezelendők a sérülékeny személyek, valamint a terrorcselekmények (kibocsátó országokból menekülők vagy

célországok területén lévők) fizikai és mentális áldozatai (Ritecz, 2016). Magyarországon a rendészeti szervek alkalmazzák az áldozatvédelemre vonatkozó minimális szabályokat (Áldozatvédelem, 2012). A törvényességi felügyeletet gyakorló államhatalmi és a civil szervezetek is elismerik és bemutatják azokat a jó gyakorlatokat, amelyeket a rendészeti szervek alkalmaznak. Gulyás az országunkat érintő tömeges irreguláris migrációt követő időszakban vizsgálta a társadalomban megjelent idegenellenességet. Szerinte a xenofóbia fogalmának megközelítése kettős (tág és szűk). A magyarázata abban áll, hogy megkülönböztethető az előítéletes attitűd az idegenellenességtől. Az előítéletes gondolkodás legalapvetőbb pszichológiai feltétele a saját (ingroup) és a külső (outgroup) csoport beazonosítása, annak képviselője (Gulyás, 2016). Az ilyen tartalmú felmérések eredményei rendszeresen megjelennek például a TÁRKI által kiadott publikációkban, amelyek a válaszadókat idegenbarátnak vagy befogadónak, idegenellenesnek vagy elutasítónak, mérlegelőnek vagy reálpolitikusnak értékelik (URL20). A kutatások felismerték azt a reagálást is, amikor a vándor az őt ért elutasító magatartást nem ismeri fel, vagy ha igen, a fogadó társadalom egészétől remélt előny miatt azt nem kezeli súlyos sérelemként (Brigden & Mainwaring, 2016). A migráció és az idegenellenesség fokozatait xenofóbia-skála alkalmazásával különbözteti meg a társadalmi távolság skálájától. Ezzel a módszertannal a vizsgált csoportok tagjai között megjelenő interakciókon keresztül azonosítható előítéletek mérhetők, amely alapján az olyan külső csoportokkal szembeni előítéletek és diszkriminatív beállítottságok mértékére lehet következtetni, mint a lakosság többségéhez képest deviáns, más etnikumú vagy vallású csoportok, illetve a külföldi vagy például a honos állampolgárok csoportjai.

Az idegenellenesség, a xenofóbia az előzők miatt az előítéletesség egy típusának tekinthető, amely minden külső csoporttal szemben a társadalmi távolság dimenziójában elutasító (Gulyás, 2016). A 2016-ban Magyarországon végzett kutatás (Sik et al., 2016) az idegenellenesség és a bevándorlással kapcsolatos félelmek miatt az előző évek menekültügyi válságának és az egész világot megmozgató terrorcselekmények társadalmi tudatra gyakorolt hatásainak tükrében vált aktuálissá (Zunes, 2017; Toelstede, 2019). Értékelték az idegenellenesség alakulását és társadalmi bázisát, valamint a bevándorlással kapcsolatos félelmek különféle típusait. A Bogardus-féle társadalmi távolság skála bevett módszer a különböző társadalmi csoportok egymáshoz való viszonyának megragadására (6. számú ábra).

6. számú ábra: Az idegenellenes, a mérlegelő és az idegenbarát válaszadók aránya Magyarországon 1992–2016. között (%)

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

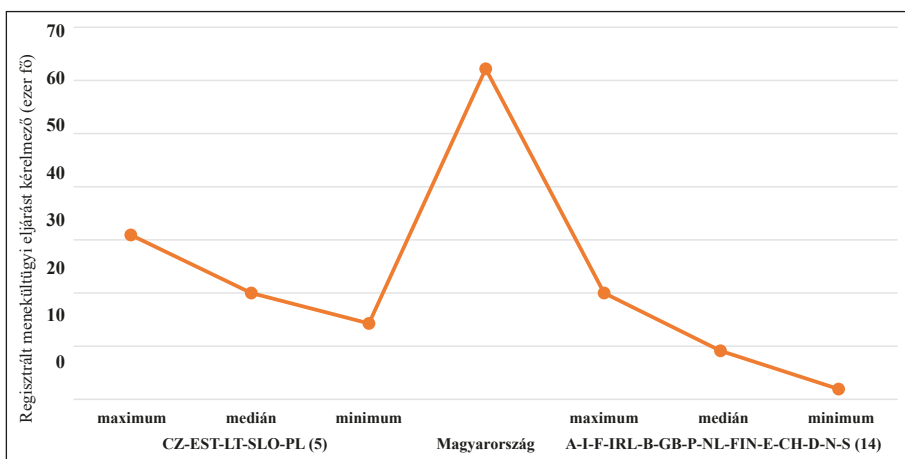
Az egyik első magyarországi, 1995-ben készült társadalmi távolsággal foglalkozó kutatás 19 olyan külön csoportot vizsgált, amelyek valamilyen módon eltérnek a többségi magyar társadalomtól. Az idegenellenesség mértéke a rendszerváltozást követően 1995-ig gyorsan növekedett, 1996 és 2001 között előbb ingadozott, majd 2002 és 2011 között meglehetősen stabil volt. A 2000-es évekbeli stabilitást egyben a vélemények mérséklődése is jellemzi. A 2012-es eredmények elemzésekor a mérlegelő álláspont kifejezetten alacsony értéket mutatott, és ezzel párhuzamosan az idegenellenesség mértéke ebben az évben újra magasra szökött. 2012-től napjainkig ez a magas elutasító attitűd és a mérlegelők alacsony aránya stabilan tartja magát. További jellemző, hogy 2015-ben a magyar lakosság több mint négytizede, 2016-ban a fele választotta azt az idegenellenesnek mondható véleményt, miszerint nem kellene egy menedékkérőt sem befogadni az országba.

A társadalmat és a rendőri állományt vizsgáló kutatások eredményeinek összegzése alapján megállapítható, hogy az előítéletesség, a xenofóbia kialakulása jellemzően szocializációs hatások függvénye. Az egyes országokat összehasonlítva meglehetősen széles határok között mozog. Indokolt, hogy az interkulturalizmus, a külföldiek integrációja érdekében többek között a többségi társadalom folyamatos, objektív tájékoztatása megtörténjen a nemzetközi védelemben részesülők és a gazdasági vándorok jogállásának alapelveiről, kultúrájuk megismertetéséről, beilleszkedésük segítésének módjairól. A társadalmi folyamatok és a rendészeti állomány intézkedési kultúrája, a humánuság

kiemelt fontossággal bír a szélsőséges megnyilvánulások, az extrémizmus megelőzése érdekében (Zán, 2015).

Gulyás 2017-ben Németországban (2015-ben célország) és a tranzitországként jellemzett Magyarországon is elemezte az idegenellenességet. Értékelése szerint a különbségek jelentősek, valamint eltérő a szélsőségesre adott társadalmi és állami reakció is. Németországban egyre jobban előtérbe kerül állami szinten a szélsőjobb oldali jelenségek felszámolása, valamint a vándorok társadalmi integrációjának elősegítése. Magyarországon a szélsőjobb oldali inkább (párt)politikai jelenség, míg Németországban az erőszakos, fizikális cselekményeket elkövető szélsőjobb oldallal szemben erős a társadalmi összefogás a társadalmi békére való törekvésben (Gulyás, 2017).

7. számú ábra: Húsz európai ország idegenellenességi adatai (2016)

Forrás: A szerzők saját szerkesztése, [URL12](#).

Kolozsi és Szémann elemezte a magyar társadalomra jellemző idegenellenességet ([URL10](#)). Forrásként a Friedrich Ebert Alapítvány által támogatott kutatók vizsgálati adatait vették figyelembe (7. számú ábra; [URL11](#)). A főbb megállapítások arra utalnak, hogy 2015-ben a tömeges irreguláris migráció nem váltotta ki az európai lakosság többségében a vándorok iránti elutasítást, idegenellenességet. Az elutasítás azokban az országokban erősödött, amelyek kevésbé érintettek, illetve tranzit államként jelentek meg a folyamatokban. A társadalmi megítélés az állami intézkedések közötti érdemi különbség miatt egyre markánsabban jelenik meg a biztonságra törekvő keleti és a többségében befogadóspárti nyugat-európai társadalmak között.

A külföldiekkel szembeni rendészeti intézkedések normatív alapjai

A rendészeti feladatokat ellátókkal (Balla, 2000) kapcsolatba kerülők sokfélék, így eltérő intézkedési kultúrát igényelnek a beszélt/értett nyelv, utazási vagy tartózkodási célok, nemzetiség, törzsi hovatartozás, jellemző társadalmi szokások, nemek, korok, felekezeti hovatartozás, vallási külsőség, csoporton belüli pozíció szerint, az intézkedés, eljárás időtartama, egészségügyi, mentálhigiénés állapota, devianciára utaló jelek, a külföldi nyilatkozata, közölt adatai alapján. Az Államhatárról szóló 2007 évi LXXXIX. törvény rendelkezése szerint az államhatárt csak ellenőrzés után lehet átlépni, és az ellenőrzést az Alaptörvény a rendőrség hatáskörébe utalta (Atv, 2011). Az 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (Rtv.) kimondja: a szervezet határrendészeti feladatainak része a határforgalom ellenőrzése és a határőrizeti tevékenység. A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény 6. § (1) szerint a külföldi száznolcvan napon belül kilencven napot meg nem haladó tartózkodás céljából beutazhat az országba a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexének (Schengeni határellenőrzési kódex, 2016/399/EU rendelet) feltételei szerint. A speciális feltételeket elsődlegesen a határrendészeti szerv, a tartózkodás jogszerűségének feltételeit más rendészeti szerv is jogosult ellenőrizni. A szolgálati feladatok ellátása során is tilos a bűncselekmény elkövetése és kötelező annak megelőzése (például bántalmazás hivatalos eljárásban, jogellenes fogva tartás, lopás tilalma). Elvileg ez kizárja az elfogult, előítélet miatt alkalmazott jogsértő intézkedést, ám alapvető hiányosságként értékelhető, hogy ez a társadalmi átlagra vonatkozóan ad csak kapaszkodót. A rendészeti tevékenység során figyelembe kell venni, hogy a határforgalmi ellenőrzés időtartama egy utas esetében néhány perc. Egy idegenrendészeti eljárás alá került vándor pedig 48 órán keresztül lehet az elsőfokú eljárás érintettje. A rendőrség bűnmegelőzési tevékenységét szabályozó utasítás (ORFK, 2010) hatálya – a rendészeti integrációt követően kilenc évvel – kiterjed a határőr kirendeltségekre, de ennek ellenére nem határoz meg sajátos eszközöket, megoldásokat ezen szolgálati ág részére. Megítélésünk szerint ezen mielőbb változtatni szükséges. A multikulturális környezet ellenére a végrehajtható rendőri feladatokra vonatkozó norma hatálya (ORFK, 2011) úgy vonatkozik a „*határrendészeti kirendeltségekre*”, hogy a régióban a társadalmi többségtől eltérő kultúrájú személyek, közösségek élnek, és a területi szervek kisebbségi összekötőivel kell együttműködni. Az esetleges illegális migráció okán minimális feladatokat határoznak csak meg. A 2008. január 1-jén végrehajtott rendészeti integráció óta (Rtv. módosítás) eltelt időszakban bekövetkezett

változásokra a szabályozás reagált, az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Határrendészeti Főosztály fogalmazott meg – FRONTEX ajánlásokat is felhasználva – hiánypótló szakmai normákat, iránymutatásokat (ORFKhr, 2014). Meggyőződésünk, hogy ennek felülvizsgálata, aktualizálása tovább nem halasztható.

A kutatási módszertanról

A kutatási folyamat (Peterssen, 1994.) kialakításakor Héra és Ligeti koncepcióját követtük, amely szerint a folyamat a probléma megfogalmazására, a kutatási típus kiválasztására, annak conceptualizálására (jelentéstartalom meghatározása) és operacionalizálására (ténylegesen végrehajtásra tervezett feladatok) választható szét. Ezt a mintavétel, az adatgyűjtés, az adatfeldolgozás és a kutatás lezáró része követte (Héra & Ligeti, 2006). A kutatást megalapozó elméleti háttérként a Comte által megalkotott pozitívista megközelítést alkalmaztuk, amely irányzat fő törekvése az, hogy a tények megismerése és egy megalkotott tudományos módszertan segítségével a hozzáférhető valóságot megismerje (Beöthy, 1879). A hazai és nemzetközi publikációk forráskutatásából származó információk mellé hivatkoztuk a normatív rendelkezéseket, a hiteles adatbázisokból kinyert elemzési és értékelési adatokat, valamint a megismert módszertani anyagokat. Kutatási tevékenységünk során a vizsgálandó területeket és azok objektív elemzését, értékelését multidiszciplináris szemlélettel és háttértudással kezeltük. Ennek során az eddig elért részeredmények is okozhatnak paradigmaváltást, amely a hipotézisek eredményeinek ismeretén túl új xenológiai kutatásokat, migrációs folyamatokat kezelő rendészeti módszertant alakíthatnak ki. A kutatási stratégia deduktív (logikai következtetésekre alapuló bizonyítás) kialakításával a hipotézisekként megfogalmazott kérdések felvetése után a személyes megfigyelés tapasztalatai, valamint interjúk, kérdőívek, szövegelemzések, statisztikai adatbázisok másodlagos kutatása által nyert adataira alapozva hajtottuk végre az elemzéseket, értékeléseket. A konkretizáláskor figyelembe vettük Eröss és Gárdos Magyarországi előítélet-kutatási eredményeit, kritikai észrevételeit, ajánlásait (Eröss & Gárdos, 2007). A levont következtetések felhasználásával opcionális ajánlásokat fogalmaztunk meg. Törekedtünk a xenofób hatások okait és azok összefüggéseit a megismerési folyamatot követve feltárni, indokolt mértékben korrigálva a megállapításainkat.

A 2010-ben végzett rendészeti xenofóbia-kutatás hipotézisét körvonalazta, hogy a tárgykörben készült nemzetközi és hazai felmérések értékelése szerint a magyar lakosság körében – nemzetközi összehasonlításban is – magas a bevándorlókkal szembeni előítéletesség, idegenellenesség. A kutatások egyik célja

annak vizsgálata volt, hogy a kutatás alanyai (határrendész, rendőr) hogyan viszonyulnak a külföldiekhez? Másképp intézkednek-e a különböző országok állampolgáraival szemben, más módszerekkel közelítenek-e a külföldiekhez, mint a magyar állampolgárokhoz, vannak-e előítéleteik, és ha igen, az miben nyilvánul meg? Mennyire valóságosak, jellemzők rájuk is azok az attitűdök, magatartás- és viselkedésmódok, amelyek a civil lakosság körében végzett vizsgálatok alapján a magyarországi népességre jellemzők? A kutatás érintette azt a kérdést is, hogy a rendészeti oktatásban eltöltött idő módosítja-e a képzésben részt vevő hallgatók véleményét, hozzáállását, és ha igen, ez a változás negatív vagy pozitív irányú-e?

Feltételezésünk szerint a rendőrök összességében nem mutatnak az idegenellenesség terén eltérő képet, mint a társadalmi átlag. A 2010. évi kutatás alapsokasága a rendőrség állományának azon része volt, amely rendszeresen került kapcsolatba külföldiekkel, valamint a leendő rendőrök: szakközépiskolai és főiskolai hallgatók. A kutatásban érintett közel 800 fős mintában a Budapesti Rendőr-főkapitányság Bevetési Főosztály állománya, a Repülőtéri Rendőr Igazgatóságnál dolgozó rendőrök, schengeni külső és belső határral rendelkező megyék határrendészei, járőrök, elsős és végzős tiszti, valamint tiszthelyettes növendékek szerepeltek. A kérdőívre összesen 763-an válaszoltak. A nemek aránya a férfiak felé tolódott el (77,5% férfi, 22,5% nő). A rendőrség korösszetételéből adódóan a minta közel fele (47,3%) huszonöt év alatti volt, és a harminchat éven felüliek aránya mindössze 16,1%-ot tett ki. Az adatfelvétel strukturált, zárt kérdéseket tartalmazó kérdőívvel készült. A kutatás reprezentativitását az aktív állományú rendőrök – a minta 56,3%-a (440 fő) – kora, rendfokozata és szolgálati helye adta.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság és szervei által szolgáltatott adatok tanúsága szerint a szervezeti egységnél 2015-ben 1543 fő körüli hivatásos rendőr volt állományban, időszakos belső mozgásokkal, mérsékelt fluktuációs kiáramlással, pótlásokkal. A hivatásos rendőri állomány átlagos életkora meghaladta a 35 életévet, ami ugyan nem feltételezhet több évtizedes szolgálati tapasztalatot, de az azt megelőző évek 31 év alatti átlagos életkoránál már jóval kedvezőbb adatot reprezentál. Az érdemi vizsgálatok tárgyát képező határrendészeti szolgálati ág 545 fős állománya jól megjelenítette a területi szerv általánosítható jellemzőit, a megye összlétszámához viszonyított 1/3-os arányértékekkel. A kutatás során a megkeresett populációból mindösszesen 203 részben/egészben kitöltött kérdőív érkezett vissza, ami 37%-os érdemi válaszadási arányt igazolt vissza. A kérdőívek közül 185 volt értékelhető (91%), illetve 18 (9%) részben vagy teljes egészében értékelhetetlen.

A kérdőív 37 kérdést tartalmazott, amelyek közül 32 egyszerű feleletválasztásos kérdés volt kettő, illetve három válaszadási lehetőséggel; három kérdés nyújtott lehetőséget egyéni javaslat, ajánlás megfogalmazására; egy kérdés biztosított 1–10 pontértékű értékelési lehetőséget; egy kérdés vonatkozásában pedig a válaszadó magánszemélyként nyilatkozott. A kidolgozott és továbbított kérdőívek kitöltése anonimizált körülmények között történt, egyéni azonosítást nem igényelt, nem biztosított. A határrendész állomány életkorához kapcsolódó szolgálati idő adatai közül az objektív mérlegelési jogkör egyik meghatározó elemeként van jelen a 10 évnél hosszabb szolgálati idővel rendelkező állomány (58%). Megfelelő háttérrel biztosíthat még a 6–10 év szolgálati jogviszonnal rendelkezők (21%), illetve az állomány életkorát is követő 0–5 év szolgálati idővel rendelkező maradék (21%). A kutatás során alkalmazott kérdőívvel vizsgálat tárgy volt az intézkedő határrendészek esetében, hogy az észlelt jogsértő cselekmény jogszzerű retorziójának alkalmazása során mely szubjektív elemek milyen arányban befolyásolják a mérlegelésüket. A vizsgált körülmények: ügyfél neme, életkora, állampolgársága, nemzetisége és további három egyéb kategória.

A statisztikai eredményekről

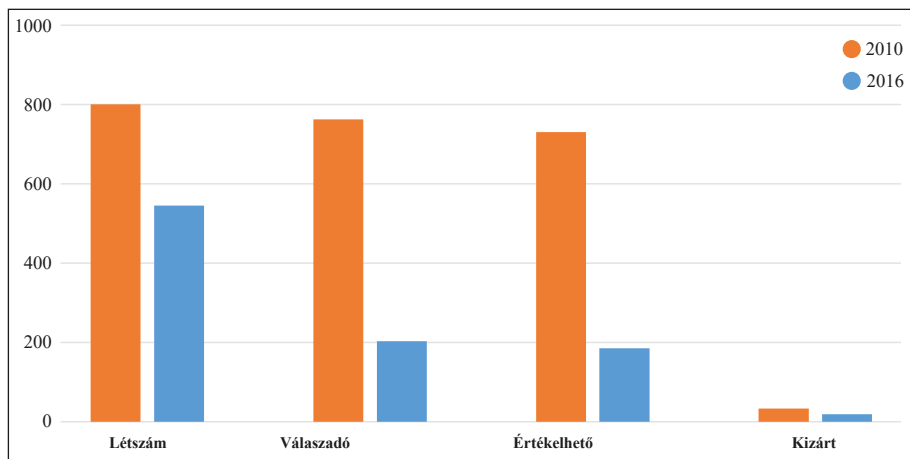
Az interjúalany rendőrök elmondták, hogy komplexnek és a hipotézis vizsgálatára alkalmasnak értékelték a kutatást. Arról is beszéltek, hogy a kontakt időszakában szervezeti szubkulturális jellemzőként erős volt köztük a titoktartás (Buckner, 1971) és a megalapozottnak vélt összetartozás elve (Skolnick, 1966). Az értékelhetetlen kérdőívek jellemző módon a kitöltő feltehetőleg hiányos ismeretei miatt kerültek rögzítésre az adott tartalommal. További hibás – esetleg tudatosan rontott – kitöltések készültek az esetleges beazonosíthatóságtól, és a rendőr nyilatkozatának tartalma miatt vélelmezett, megalapozatlan, esetleges egyéni sérelmekről, joghátrányokozástól való félelem miatt. A válaszadók közül 164 fő (89%) tiszthelyettes, zászlós (végrehajtó), valamint 21 fő tiszt (11%) középvezető, vezető volt. A vizsgált állomány életkora és teljesített szolgálati ideje a mintavétel elemzése során szintén meghatározó elemmé vált, amelynek indokoltságát az interjúalanyok nyilatkozata, a kérdőívek szabad megfogalmazású ajánlásai is visszaigazolták. A válaszadó határrendészek 52%-a 35 év feletti életkorú, ami relatíve alacsony, ugyanakkor a rendőrség és a bázis területi szerv korfájának adatait hitelesen igazolta vissza. Az interjúalanyok tapasztalati adatai alapján az intézkedő rendőrnek jellemző módon 30 éves kortól van valós társadalmi tekintélye. Az interjúalanyok elmondása szerint végrehajtási szinten jó belső arányt mutató 34%-os 26–35 év közötti korosztály már

alkalmasnak értékelhető objektív intézkedési feladatellátásra, míg a 14%-os arányt mutató 20–25 év közötti korosztálynál az életkori sajátosságok, felkészületlenség, tapasztalatlanság miatt jelentős arányú konfliktusforrásként jelenik meg a mérlegelési jogkör.

Határrendészeti feladatokat ellátók idegenellenességének összehasonlítása

A 2010., majd a 2016. évi rendészeti állomány mintavételi bázisában az első kutatás a későbbinél nagyobb létszámot érintett, akik közül magas volt a válaszadási arány, ugyanakkor jelentős volt a nem értékelhető adatállomány (8. számú ábra). A Csongrád megyei határrendészeket érintő kutatás elemzéseként megállapítható, hogy arányait tekintve kevesebb, de értékelhető kérdőív képezte az elemzések tárgyát.

8. számú ábra: Rendészeti xenofóbia-kutatás mintavételének bázisai

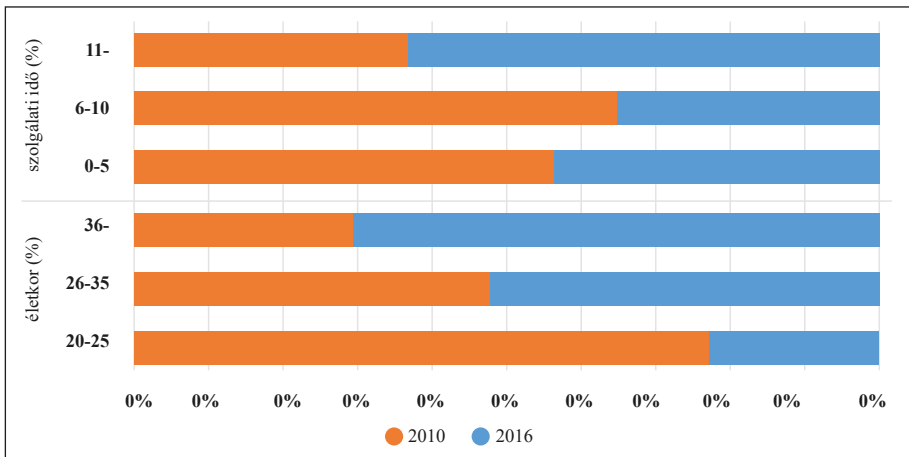

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

A 2010. évi kutatás alanyai (9. számú ábra) között jelentős arányban voltak a 20–25 közötti és a 36. év feletti életkorúak. Ennek oka a kutatásba bevont tanintézeti hallgatók alacsony életkora, valamint a végrehajtásban szolgálatot teljesítők korfájára jellemző 35. év feletti magas aránya a szolgálati ágon belül, akik a rendészeti integráció előtt a határőrség állományában látták el feladataikat. A későbbi kutatás időszakában a hivatásos állományt érintő fluktuáció miatt csökkent a 35. év feletti, viszont arányait tekintve növekedett a 26–35.

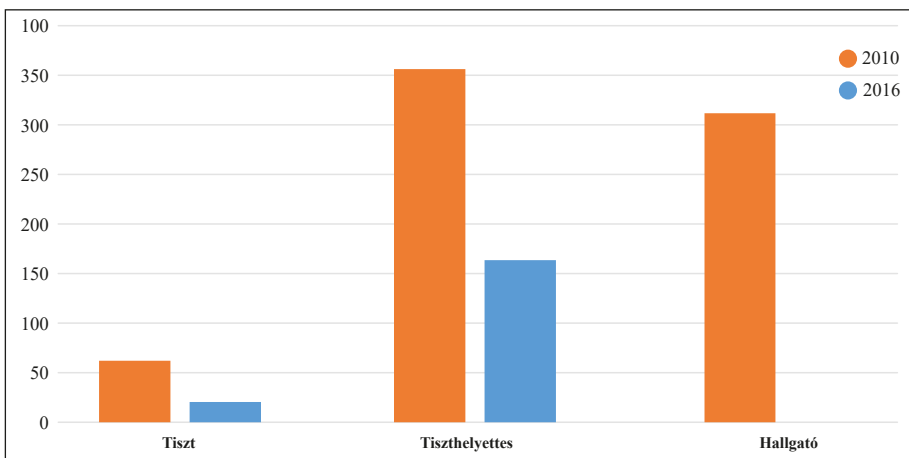
év közöttiek aránya. Ezeket az életkori sajátosságokat követte a teljesített szolgálati idő, az ahhoz kapcsolódó elméleti felkészültség, gyakorlati tapasztalat. A 2010. évi kutatásba bevonásra kerültek tiszthelyettesi és tiszti tanintézeti képzés hallgatói, a 2015. évben nem (10. számú ábra).

9. számú ábra: Válaszadók életkor és szolgálati idő szerint

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

10. számú ábra: Válaszadók állománycsoport szerint

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

A 2010. évi kutatás eredményei alapján (az értékelhető válaszadók szerint) a rendőrök a „*jobb megélhetés*”-t inkább elfogadják a migráció okaként, mint a politikai üldözést (noha az üldöztetésnek még sok egyéb oka is lehet). A politikainál a megoszlás véletlenszerűnek tűnik: 35,8% elutasító, 34% elfogadó, 30,2% bizonytalan. A jobb megélhetésnél viszont mintegy 57% elfogadó és csak 21,1% elutasító. Az iskoláztatás, az egészségügy és a lakhatás véletlenszerűen oszlik meg, ami azt jelenti, hogy a válaszadók ezeket nem tartják fontosnak (1. számú táblázat), vagyis csak a jobb életről tudtak igazán véleményt formálni. A nemi, életkori, települési és a végzettség szerinti bontásban is ugyanez volt az arány.

1. számú táblázat: *Elfogadási indokok, amelyek miatt a külföldiek elhagyják hazájukat (%)*

	Nem ért egyet	Bizonytalan	Egyetért
Politikai üldözés miatt	35,8	30,2	34,0
Jobb megélhetés miatt	21,1	21,7	57,1
Gyerekek iskoláztatása miatt	38,4	33,2	28,4
Jobb egészségügyi ellátás miatt	33,0	34,7	32,2
Jobb lakáskörülmények miatt	34,4	34,5	31,1
Csak kinti magyarok	32,2	20,8	47,0
Minden rászoruló	61,5	24,3	14,3
Akik készek beilleszkedni	20,0	24,8	45,2

Forrás: Zán, 2010.

A befogadási hajlandóság szelektív, az itt vizsgált három kategória (határon túli magyar kisebbséghez tartozók, minden rászoruló, minden beilleszkedni kész bevándorló) között jelentős különbség volt. A válaszadók a határon túli magyarokat (akik egyre növekvő része jogilag nem külföldi, ha rendelkezik magyar állampolgársággal is) 47,0%, a beilleszkedni hajlandókat 45,2%, mindenkit 14,3%-ban fogadta el. (1. számú táblázat). Korreláció (vizsgált értékek közötti kapcsolat) ezek között nincs, vagyis a határon túli magyarokat a beilleszkedéstől függetlenül, a beilleszkedni hajlandókat származásuktól függetlenül elfogadják. Ahol a kérdőív szerint konkrétan megnevezett csoportokat kellett elfogadni-elutasítani, rendkívül alacsony volt az elfogadás (2. számú táblázat).

2. számú táblázat: Válaszadók által befogadható állampolgárok (%)

	Nem kell befogadni	Bizonytalan	Be kellfogadni
Afgán	78,9	23,7	4,7
Arab	76,4	18,1	5,5
Kínai	73,8	19,5	6,8
Piréz	70,8	19,9	9,3
Török	69,9	22,9	7,3
Koszovói	68,9	22,9	8,1
Afrikai	66,2	23,7	10,1
Ukrán	62,8	27,4	9,8
EU állampolgár	23,6	28,0	48,4

Forrás: Zán, 2010.

A befogadási hajlandóságot együttesen, valamennyi csoportra érvényesen vizsgálva megállapítható volt, hogy csak néhány tényező határozza meg azt. A 3. számú táblázat adja a lineáris regresszió eredményeit. A táblázatban sorolt függő változók mind negatív hatásúak, azaz csökkentik a befogadási hajlandóságot, ha a válaszadó férfi, vagy azt gondolja, hogy a külföldiek nem tartják be a törvényeket, illetve, ha szerinte lebecsülik a magyarokat. A legerősebb hatása azonban annak van, ha úgy véli, a bevándorlás árt az országnak.

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,589(a)	,347	,342	,72961	1,945

a - Predictors: (Constant), A külföldiek nem tartják be a törvényeket, A válaszadó neme, Árt Magyarországnak a bevándorlók jelenléte, A külföldiek között sok a beteg, A külföldiek lebecsülik a magyarokat

b - Dependent Variable: Befogadás index

Együtthatók

3. számú táblázat: *A befogadási hajlandóságot meghatározó változók, regresszió analízis*

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	4,243	,159		26,658	,000
A válaszadó neme	-,275	,071	-,132	-3,897	,000
Árt Magyarországnak a bevándorlók jelenléte	-,252	,032	-,300	-7,910	,000
A külföldiek között sok a beteg	-,071	,034	-,087	-2,122	,034
A külföldiek lebecsülik a magyarokat	-,104	,033	-,140	-3,170	,002
A külföldiek nem tartják be a törvényeket	-,148	,037	-,188	-4,035	,000

Forrás: Zán, 2010.

A külföldiekről alkotott véleményeket leginkább azok a változók határozták meg, amelyek a veszélyességükre, az ellenük alkalmazott kényszerre és az ártalmasságukra vonatkoznak. A veszélyesség és az idegenek megítélése között kölcsönhatás állapítható meg, nem így az ártalmasság változó esetében. Veszélyesnek leginkább azért ítélték a külföldieket, mert úgy vélték, kényszeríteni kell őket és fordítva. Veszély-hit és kényszer-hit között szintén kölcsönkapcsolat állt fent a vizsgálat adatai szerint. Feltételezhető, hogy létezik egy olyan zárt véleményrendszer, amelyben a külföldiek veszélyesek, rossz tulajdonságokkal rendelkeznek és kényszert kell alkalmazni velük szemben. Ebből a nézőpontból pedig nem alkalmasak a befogadásra (4. számú táblázat).

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,749(a)	,560	,554	,59513	1,928

Együtthatók

4. számú táblázat: A külföldiekről alkotott véleményeket meghatározó változók, regresszió analízis

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1,715	,178		9,617	,000
Árt Magyarországnak a bevándorlók jelenléte	,130	,028	,156	4,582	,000
Konfliktus index	,083	,028	,097	2,925	,004
Veszélyes index	,265	,040	,288	6,561	,000
Kényszeríteni kell index	,144	,035	,172	4,144	,000
Azonos min. oktatás index	-,059	,029	-,088	-2,054	,040
Egy osztály index	-,091	,027	-,143	-3,403	,001
Azonos eü. intézmény index	-,067	,029	-,102	-2,288	,023

Forrás: Zán, 2010.

A külföldiekről alkotott vélemények csoportjait az 5. számú táblázat tartalmazza. A kérdőív adataiból három értékelési véleménycsoport bontható ki. A három faktor együttesen a modellben leírt változók szórásának 52,9%-át magyarázza. Az 1. faktor a személytelen-elutasító attitűd, amely azt a véleményt tükrözte, amely általánosított ítéletek alapján utasítja el a külföldiek befogadását. Ez a látens változó 19,4%-át magyarázza a modell szórásának. A külföldieket negatív tulajdonságokkal ruházta fel, veszélyesnek, bűnözőnek, agresszívnek mutatva be őket, és károsnak tekinti a vándorlást. A faktor azért értékelhető személytelennek, mert az interperszonális kapcsolatokra vonatkozó változók szinte egyáltalán nem korrelálnak vele, viszont még ezek a gyenge korrelációk is negatív előjelűek. Ez a vélemény rendkívül veszélyes, mert percepciók alapján ítélik meg a külföldieket.

A vizsgált 2. faktor az interperszonális-befogadó attitűd volt. Ez a faktor közel olyan erős értékeket mutatott, mint az előző, a modell változóinak 18,1%-át magyarázza. A változók faktorról való korrelációjából következik, hogy a legfontosabb sajátossága a külföldiekkel való személyes kapcsolat elfogadása. Ugyanakkor az is jellemző rá, hogy megmaradt a magánszférában, azaz nincs kapcsolata a rendőrség és a társadalom működésével és nem érdekelte a válaszadókat sem a beilleszkedési hajlandóság, sem pedig a külföldiek általános megítélése.

A 3. faktorként a személytelen-befogadó attitűd vizsgálata volt. Ez a faktor a modell szórásának 15,4%-át magyarázta, amely alig gyengébb, mint az előző értékeknél, de a személyes viszonyok szerepe jelentéktelen benne – ezért a szolidaritás is gyengébb lesz. Erősebb volt viszont a társadalmi szféra hatása, amely szerint a rendőrségnek a rászoruló külföldieket éppúgy kell védelmeznie, mint a magyarokat. A 2. és a 3. faktor viszonylag tisztán elvált egymástól és nem képeztek egy közös faktort, mindössze néhány ponton kapcsolódtak össze, de a kapcsolódó változók jelentése eltérő volt a másik faktorhoz képest.

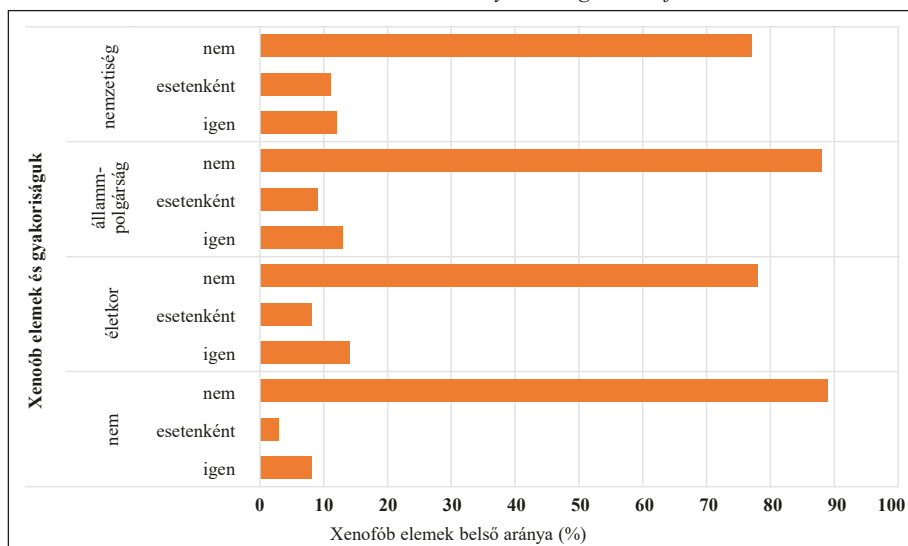
5. számú táblázat: *A külföldről alkotott vélemények faktorai, rotált faktor mátrix*

	Faktorok		
	Személytelen elutasító	Interperszonális befogadó	Személytelen befogadó
Veszély index	,754	-,302	-,113
Milyenek a külföldiek	,705	-,291	-,314
Kényszer index	,664	-,283	-,137
A külföldiek több bűncselekményt követnek el, mint a magyarok	,496	-,097	-,353
Árt Magyarországnak a bevándorlók jelenléte	,481	-,145	-,208
Konfliktus index	,464	-,076	-,152
Együtt dolgozna-e index	-,305	,809	,313
Házasság index	-,261	,743	,186
Egy osztályba járat	-,269	,601	,471
Szolidaritás index	-,161	,552	,265
Azonos minőségű oktatás index	-,147	,372	,707
Azonos egészségügyi intézmény index	-,263	,424	,668
A rendőrségnek a rászoruló külföldieket éppúgy kell védelmeznie, mint a magyarokat	-,300	,190	,514
Aki kész beilleszkedni	-,276	,164	,446

Forrás: Zán, 2010.

A 2015. évi kutatás alanyai által adott válaszok értékeléséből megállapítható, hogy az elutasítás valamennyi vizsgált eleme befolyásolta a határrendészek intézkedését megelőző döntését. A tömeges migráció időszakában 75% feletti viszont az objektív döntési készségek aránya, illetve 15% alatti értéket mutatnak az elemek akkor is, amikor valamilyen szubjektív értékítélet befolyásolta a döntés meghozatalát. Kiemelkedő eredményként értékelhető, hogy a tényszerű és az esetleges előítéletes döntési elemek összegezve sem érik el a 25%-os arányt (11. számú ábra).

11. számú ábra: Rendészeti állománynál vizsgált xenofób hatások

Forrás: A szerzők saját készítése.

Ajánlások

A nemzeti rendészeti szervek (helyi, területi, országos szervek) határmanagement szerepe megerősödött az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (FRONTEX) és az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Hivatala (UNHCR) által nyilvántartott, elemzett adatok összevetése alapján az elmúlt esztendőben. Országunk a mediterrán régió, dél-balkáni reguláris és irreguláris migráció kezelésének tagállami szinten is kiemelkedő eredményességi mutatókat (URL13) produkáló tagjává fejlődött. Az előzők, valamint jelen tanulmány kutatási eredményei alapján felmerül, hogyan lehetne a feladatellátásban jelentkező sajátosságokat célirányos képzéssel biztosítani a rendészeti hatáskörben eljárók részére. Az idegenellenesség megelőzésére irányuló képzések, a külföldiek esetében a megnövelt humánusságra irányuló oktatási tárgyak, azok pedagógiai programjainak – aktuális társadalmi helyzethez és elvárásokhoz igazodó – korrekciója indokolt, alapos szakmai vizsgálat alapján. A tanulmány készítésekor megismert tiszthelyettes- és tiszti képzési programokban az idegenellenesség tárgyköre alig jelenik meg, annak tantárgycsoportba sorolása (például csapaterős képzés) az elérni kívánt célok ismeretében megkérdőjelezhető. A magyar társadalom is sokszínű, ideértve a nemzetiségeket, de hozzátevé a rövidebb-hosszabb ideig itt élő külföldiek növekvő számát és sokféleségét (állampolgárságára, egyéb

jellemzőire tekintettel) felmerül a kérdés: elegendő-e a magyar rendőr részére biztosított célirányos képzés, a bemutatott nemzetiségi, felekezeti jellemzők ismertetése? A rendészeti etika tárgykörébe sorolva tételes kutató, oktatói ajánlás fogalmazódott meg arra vonatkozóan, hogy a rendészeti tanintézetek kezeljék a korábbiaknál sokkal hangsúlyosabban a jövő rendőreinek humánus intézkedéseit (Valcsicsák, 2013). Ehhez társul, hogy különböző nemzetközi szervezetek, együttműködések tagjaként átvett normákat hogyan lehet alkalmazni, ha a mai tömeges irreguláris migráció új típusú jogszerűségi és szakszerűségi kihívások elé állítja a rendészeti állományt. A normák szellemiségét követve számos innovatív módszert vezettek be, valamint azok végrehajtásába együttműködő hatóságokat és társadalmi szereplőket vontak be. Ezek a nemzetközi szinten is meghatározó reguláris határforgalom és kritikusnak értékelhető irreguláris migráció kezelésével összefüggő feladatok jogszerű, szakszerű, objektív, humánus, kulturált teljesítését támogatták, alkalmasak annak megerősítésére. Tekintettel arra, hogy a bűnmegelőzés nem kizárólagosan a rendőrségi feladatrendszer primátusa, így az eljárási alanyok oldalán kialakítandó környezet támogatására indokolt együttműködésre felkérni többek között az intézkedések alanyaira jellemző egyházak képviselőit (Ktkr, 2000), felhasználva tanításait, az általuk ismertetett szubkultúra jellemzőket. Az együttműködésbe bevonandók a karitatív és egészségügyi szervezetek, az önkormányzatok, a piaci és közösségi média, a gazdasági társaságok és civil szervezetek, a helyi lakosság, valamint a társadalom számos más szereplője. Kinnear rámutat, hogy a társadalmi idegengyűlöletet, amelynek legáltalánosabb célpontjai a migránsok, nem csak az adott társadalomban keletkezett konfliktusok, nemzetiségi ellentétek és maga a migráció jelenségének változása okozza. Felhívja a figyelmet, hogy a társadalmi működés fontos szegmensei (kormányzat, tanácsadók, média, gazdaság, civil szervezetek) komplex működése kivetíti percepcióját a migráció, az integráció, az idegenellenesség problematikájára adott válaszaival és intézkedéseivel annak valamennyi tagjára. Súlyozott problémaként emeli ki a migráció kezeléséért felelős rendészeti szerv tevékenységének direkt módon történő irányítását (Kinnear, 1992). Finnane az ausztrál (idegen)rendészet történelmi mintáját kutatva feltárta a kontrollmélelen alapuló intézkedéseket, amelyek a biztonság szavatolása mellett a migránsokkal történő kommunikáción és gyűlöletmegelőzésén alapulnak. A migráció kezeléséért felelős rendőri vezetők (Conference of Australian Police Commissioners) 1903. évben tárgyalták meg és dolgozták ki azokat a szakmai elveket, amelyek a társadalmi békességet erősítő eredményes integrációt támogatták (Clyne, 1987). A megvalósításhoz ugyanakkor ellenőrzési és regisztrációs szabályokat rendeltek, amelyek a technológiai fejlődéssel párhuzamosan a biometrikus adatrögzítést tűzték ki célul.

A változó társadalmi reakciókat és elvárásokat lekövető kormányzat a reaktivitásával nem érte el a kívánt célt, az idegenellenesség megerősödése mellett az extrémizmus is megjelent az országban (Finnane, 2009). Nyaoro a migráció, a xenofóbia és a rendészeti szervek állományának tevékenysége közti kapcsolatokat, hatásokat vizsgálta. Szerinte az irreguláris vándorok sikeres társadalmi integrációját erősítő társadalmi többség fogadókészséggel és az állami szándékkal, valamint az ahhoz kapcsolódó intézkedésekkel szemben, helyi szinteken jellemzően három negatív erősítő jelenség azonosítható be (Nyaoro, 2010). Megállapította, hogy a vándorok szabad mozgásának korlátozása, zárt helyszíneken történő felügyelt elhelyezése nem segíti elő az integrálódásukat, valamint a konfliktusok miatt is jelentősen növekszik a xenofóbia. Leírta azt is, hogy ha a migránsok sérelmére következmények nélkül lehet jogsértést elkövetni (súlyos esetben az államhatalmat képviselő rendőr részéről), úgy az szintén hátráltatja az integráció sikerét, mindkét érintett fél részéről gyűlöletet vált ki. Önálló jelenséggént azonosította az okmány nélküli problémáit, amelyet tovább súlyosbíthatnak az olyan események, amelyek következtében az arra jogosult vándor elveszíti, tőle elveszik a személyazonosságát vagy a fogadó társadalom által szavatolt támogatások igazolására szolgáló okmányát. Ezeket a jelenségeket a jog és a rendészet eszközeivel meg kell előzni, s a társadalmi előítéletesség, az extrémizmus elkerülése érdekében megakadályozni. Toelstede vizsgálta a Franciaországot 2015–2016-ban ért terrortámadások állami, rendészeti és társadalmi reakciót. A támadások kiváltották a társadalom tagjainak félelmét, amit az állam a határozott korlátozó intézkedésekkel és a rendészeti szervek felé nyújtott rendkívüli felhatalmazásokkal igyekezett kezelni. Ezeknek a komplex hatásoknak a következtében a rendészeti szervek a cél mindenáron történő elérése érdekében olyan eszközöket is alkalmaztak, amelyek viszont a társadalom rosszallása mellett erőteljes idegenellenességet generáltak a lakosságban és a rendészeti állományban is. Az ellenségkép militarizálása a rendészeti eszközök helyett extrém helyzeteket generált. A szerző a hiányosságok és negatív következmények feltárásával egyúttal ajánlásokat is megfogalmaz a xenofóbia erősödésének megelőzésére (Toelstede, 2018). A migráció jelenségének, folyamatának kezelésére egymással szemben alakultak ki és erősödtek meg azok az eszmék, amelyek a visszatérő, razzia jellegű, „erős fegyverzetben” végrehajtott, demonstratív katonai módszereket idéző hatósági intézkedések részleges/teljes elhagyását célozták meg. Ezzel szemben a biztonságérzet fenntartása, erősítése érdekében a kontrollélmélet képviselői szerint a migráció alanyai esetében továbbra is szükséges a hatékony biztonsági célzatú ellenőrzési rendszer alkalmazása, amelyet a növekvő és atipikussá változott kockázatok megelőzésével indokolnak.

Ugyanakkor a migráció rendészeti szervek által történő kezelése során alkotmányossági aggályokat vehet fel az előidézett veszélyekre hivatkozva a katonai és a rendészeti beavatkozások közti különbségek felszámolása (Finszter, 2002). A fent felsorolt előzmények alapján felmerül, vajon indokolt-e a feladatot végrehajtók tevékenységének folyamatos, belső, szakmai ellenőrzése és törvényességi felügyelete mellett még jogvédő civil (hazai vagy nemzetközi) szervezetek akkreditált minőségbiztosítási szervezettel közös vizsgálata. Az International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA) és az azt alapító japán közgazdász professzor, dr. Shoji Shiba (URL14) által alapított Shiba-díjnak történő megfelelés érdekében, például 2010-ben a Szegedi Határrendészeti Kirendeltség pályázatot nyújtott be. Az elnyert Díj részprojektje segítséget nyújt (URL15) a rendőröknek a vándorokkal szembeni – indokolt – jogszerű, szakszerű, árányos, objektív, humánus és kulturált intézkedés erősítésére.

Az ENSZ Faji Diszkrimináció Elleni Bizottsága (UNCERD) 2019. évi vizsgálata során az elismert eredmények mellett értékelte és ajánlásokat fogalmazott meg a külföldiekkel, a menekültügyi eljárást kérelmezőkkel szemben észlelt hiányosságok megszüntetésére (CERD, 2019). A rendőri állomány felvételére, időszakos és eseti pszichológiai alkalmasságának vizsgálatára a többször módosított együttes miniszteri rendelet (ER, 2009) intézkedett. Az ER 6. számú melléklete rögzíti a vizsgálati elemeket, sorolja azokat beosztáshoz, feladatellátáshoz rendelve. A jelen tanulmányban ismertetett határforgalmi és egyéb társadalmi elemzések trendjeinek ismeretében felmerül a kérdés, hogy kellően indokolt-e hivatásos rendőri jogviszonyt létesíteni, az azt fenntartani szándékozók érdekében célzottan vizsgálni az idegenellenesség jelenlétét, annak erősségét? Messing és Ságvári 2015. évi, Magyarországot érintő tömeges bevándorlási hullámmal összefüggésben készült tanulmánya vizsgálta a rendőri intézkedéseket, az intézkedés alá vont külföldiekkel történő kommunikációt, érzelmi viszonyulást is. Ajánlásában szintén felmerül, hogy az idegen kulturális társadalom tagjaival szembeni konfliktust megelőző intézkedések, kommunikáció speciális felkészítést igényel a rendészeti ügyintézők részére. Amennyiben ez kevésbé megoldható, javasolt civil segítők bevonása (például karitatív szervek tagjai) (Messing & Ságvári, 2018).

Konklúzió

A kutatási adatokból levonható következtetés szerint Magyarországon az EU államokhoz viszonyítva magas az idegenellenesség aránya, ugyanakkor a magyar társadalom tagjai a Genfi Konvenció szerinti menekültek befogadására

támogató magatartást tanúsítanak, míg több más nemzethez hasonlóan a gazdasági bevándorlók esetében inkább elutasító (URL21).

A rendészeti integrációt és a tömeges bevándorlás időszakát követő, határrendész-állományt érintő kutatásunk hipotézise mindkét esetben megerősítést nyert. A migráció kezelésében érintett rendőri állományt az őket körülvevő társadalmi hatások befolyásolják, esetükben azonosíthatók a valós tapasztalati adatok mellett a vélelmezett félelmek és az előítéletek is. A fizikai erőszak, a vallási ideológián alapuló befolyásolás elutasítása mellett meghatározó elem a vándorok által behurcolt betegségektől való félelem is (Duncan et al., 2004). Ezek a külső hatások ugyanakkor a kiképzésüknek, elméleti tudásuknak, gyakorlati tapasztalatuknak köszönhetően még a társadalmi adatoknál is alacsonyabb értékeket mutattak a vizsgált időszakokban. A rendészeti képzés és feladatellátás nemzetközi szinten is elismerésre méltó objektív (tárgyszerű) döntéshozatalról szóló adatokat igazolt vissza egy ügyfelekkel túlterhelt időszakban. A kutatás feltárt képzési, szakmai, szabályozási hiátusokat, amelyekre ajánlásokat fogalmaz meg. A forráskutatás rávilágított, hogy amíg társadalmi szinten vannak xenofóbia-kutatások, addig a migráció kezeléséért felelős szervezetek esetében ilyen tárgyú kutatások nincsenek, a magyar kezdeményezés nóvumnak számít. A Magyarországot érintő migrációs jelenségek hatásainak ismeretében Kerezi gondolatai adhatnak iránymutatást a rendészeti szervek előtt jelentkező kihívásokról: „*A társadalmi törésvonalak mentén kialakult és nem kellőképpen kezelt konfliktusok súlyosan veszélyeztetik a társadalom integrációját.*” (Kerezi, 2018) A tanulmány bemutatta, hogy a folyamatosan növekvő számú, jogszerűen érkező, tartózkodó vándorok jelenléte nem mutat hasonló arányt az általuk elkövetett jogsértések számának növekedésével, ugyanakkor a többségi társadalom előítéletesen lép fel velük szemben is. A jelenség számos összetevője mellett a percepciónak (Gazdag & Remek, 2018) meghatározó szerepe lehet, de az idegenellenesség jelenléte kutatásokkal alátámasztott, az nemzetközi viszonylatban is magas arányúnak értékelt.

Mivel a rendőr is a társadalom tagja, annak hatásaitól nem tudja elhatárolni magát, és az ismertetett kutatási adatok tanúsága szerint jelen van az állomány tagjai között is az előítéletesség. Annak érdekében, hogy az államhatalmat és a társadalmat szimbolizáló rendészeti ügyintézők az objektív (tárgyszerű) döntéshozatalt, intézkedést jelenítsék meg az előítéletesség helyett, a nemzetnek súlyozottan kell kezelni a képzésüket (Crush & Ramachandran, 2010). A szerzők osztják az a véleményt, miszerint az előítéletmentes „*megfelelő rendőr–civil kapcsolatok záloga a kettejük párbeszédének minőségében rejlik. Nyilvánvaló tehát, hogy a magyar rendőrség fejlődésében is fontos szerepet kell kapnia a kommunikációnak. [...] az alsó szinteken ki kell alakítani a rendőr–civil párbeszéd hatékony*

formáit.” (Molnár & Tamási, 2019) Az Rtv. 13. § (2) szerint „*a rendőr köteles a törvény rendelkezésének megfelelően, részrehajlás nélkül intézkedni*”. Az FRP értékelése szerint a magyar rendészeti szervek személyi állománya a napi szintű, komplex feladatellátása során kiemelkedően súlyos vagy huzamos időn keresztül történő rossz gyakorlat és érdemlegesnek értékelhetően magas jogsértő esetszám nélkül, hatékonyan és jogszerűen látta el, hajtja végre feladatait interkulturális környezetben is. A vizsgált jogi szabályozás rámutat, hogy a rendészeti szakirányítás felismerte ugyan a tevékenység bűnmegelőzési aspektusát, megfogalmazott ajánlásokat, de a rendészeti szerv működését biztosító normatív szabályozás e tárgykörben továbbra is korrekcióra, új norma kiadására szorul.

Kidolgozásra és eredményes alkalmazásra került egy olyan módszertan, amely támogatja a rendészeti tevékenység interkulturális környezetben történő alkalmazását, de ennek széleskörű oktatása, így alkalmazása nem biztosított. A migráció a globalizált világrendszerre is visszavezethető módon nemzetközi jelenség, amelyben a Föld valamennyi országa, valamilyen területen és szinten érintett. Ennek ismeretében a migráció, a rendészet, a xenofóbia-kutatás eredményei, a kidolgozott ajánlások tanulmányozása, esetleges nemzeti integrálásának indokoltsága is megalapozott. A rendőr személyiségjegyei, pszichéje ugyan a felvételt megelőző időszaktól vizsgált, de a xenofóbia szűrése jelenleg nem célirányos felülete ennek a rendszernek, amely hiányosság megszüntetése ajánlott. Hasonlóan fontosnak tartjuk, hogy a magyar társadalmat, a rendészeti állományt ért hatások miatt újabb kutatás kerüljön végrehajtásra.

Az elmúlt évtizedben Magyarországon a reguláris és irreguláris migráció a mindennapi élet és együttélés témája lett. A hatáskörrel bíró rendészeti állománynak 2015-ben tömeges irreguláris bevándorlást elkövetni szándékozó emberrel szemben kellett intézkedni. Az akkor jellemző migrációs minta ugyan változott, de nem szűnt meg, s az államhatár jogellenes átlépésének kísérlete, az embercsempészás napi intézkedési alap maradt (URL23). A legális határforgalomban átlépésre jelentkezők száma növekvő tendenciát mutat, akiknek az ellenőrzését szintén végre kell hajtani (URL1). A társadalomban a hivatkozott kutatások szélsőséges elmozdulásokat is feltártak, amely miatt feltételezhető – de annak megalapozottságát csak célzott kutatással lehetséges cáfolni vagy igazolni –, hogy a felelős szervezetek állományának tagjai között is elmozdulás történt-e a két vizsgált rendészeti xenofóbia-kutatás megállapításaihoz képest. Az idegenellenesség alkotmányvédelmi kockázatokat is jelenthet a többségi társadalom radikalizálódása, az extrémizmus térnyerése esetén, amelynek a rendészeti, idegenrendészeti, menekültügyi feladatokat ellátók is tagjai (Laufer, 2017). A tanulmány alapját adó két kutatás megerősítette, hogy pozitív tapasztalatok, érdemi eredmények ellenére a bennünket körülvevő társadalom,

annak szegmensei képesek befolyásolni a külföldiekkel, rasszokkal szembeni jogszerű intézkedésekért felelős személyeket is. Különös veszélyt jelenthet a felelős államhatalmi szervezet tagja esetében az idegenellenesség, annak szélsőséges kialakulása, megjelenése (Pap, 2019). A kockázat a belső biztonságért, az információszerzésért, a fogva tartásért felelős szervezetek állománya esetében súlyozott kockázati elem, ami miatt ilyen irányultságú gondolatok, cselekmények felderítésére, megelőzésére célzott intézkedéseket, idegenellenesség-kutatást javasolt esetükben is visszatérően alkalmazni.

Felhasznált irodalom

- Angenendt, S., Koch, A. & Meier, A. (2020). Wie Deutschland und die EU die größte Flüchtlingskrise der Nachkriegszeit bewältigten Unerwartet, überraschend, ungeplant. Zugespitzte Situationen in der internationalen Politik Foresight-Beiträge. In Brozus, L. *Stiftung Wissenschaft und Politik – Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit* (pp. 446-464). Berlin
- Balla Z. (2000). *Rendészet, rendőrség, belső rend, közbiztonság. Jogtudományi közlöny*, 55(10), 419-422.
- Balogh R. (2008). Migráció, mint anomália – a bevándorló-kérdéstől a bevándorló-veszélyig. *Jog-és politikatudományi folyóirat*, 2(2), 414-426.
- Beöthy L. (1879). Comte Ágost társadalomtani nézetei (I.). *Budapesti Szemle*, 19(37), 64-75.
- Borneman, J. & Ghassem-Fachandi, P. (2017). The concept of Stimmung - From indifference to xenophobia in Germany's refugee crisis. *Journal of Ethnographic Theory*, 7(3), 105–135. <https://doi.org/10.14318/hau7.3.006>
- Brigden, N. & Mainwaring, Č. (2016). Beyond the Border: Clandestine. *Migration Journeys, Geopolitics*, 21(2), 243-262. <https://doi.org/10.1080/14650045.2016.1165575>
- Buckner, T. (2019). *Deviance, Reality and Change*. Random House.
- Chimienti, M. & Solomos, J. (2011). Social Movements of Irregular Migrants, Recognition, and Citizenship. *Globalizations*, 8(3), 344-345. <https://doi.org/10.1080/14747731.2011.576854>
- Clyne, R. (1987). *Colonial Blue: a History of the South Australian Police Force, 1836-1916*. Wakefield Press.
- Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD) (2019). *Concluding observations on the combined eighteenth to twenty-fifth periodic reports of Hungary*. <https://undocs.org/CERD/C/HUN/CO/18-25>
- Crush, J. & Ramachandran, S. (2010). Xenophobia: International Migration and Development. *Journal of Human Development and Capabilities: A Multi-Disciplinary Journal for People-Centered Development*, 11(2), 209-228. <https://doi.org/10.1080/19452821003677327>
- Csákó M. (2017). Idegenellenesség középfokon. *Educatio*, 26(3), 377–387. <https://doi.org/10.1556/2063.26.2017.3.5>

- Csordás G., Ináncsi Z., Kovács M., Papp M. & Waffenschmidt J. (2014). *2011. évi népszámlálás*. Központi Statisztikai Hivatal.
- Duncan, A. L., Faulkner, J., Park, H. J. & Schaller, M. (2004). Evolved Disease-Avoidance Mechanisms and Contemporary Xenophobic Attitudes. *Group Processes & Intergroup Relations*, 7(4), 333–353. <https://doi.org/10.1177/1368430204046142>
- Éberhardt G. (2016). A saját hatáskörön alapuló döntések vizsgálata a határrendészeti kirendeltségek rendészeti tevékenységében. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Szent Lászlótól a modernkori magyar rendészettudományig* (pp. 337-342). Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX. Magyar Hadtudományi Társaság.
- Erdős I. (2000). Rendvédelem és előítélet. *Börtönügyi Szemle*, 19(4), 19-28.
- Eröss G. & Gárdos J. (2007). Az előítéletek kutatásához. *Educatio*, 16(1), 19-27.
- Finnane, M. (2009). Controlling the ‘alien’ in mid-twentieth century Australia: the origins and fate of a policing role, ARC Centre of Excellence. *Policing and Security*, 19(4), 442-467. <https://doi.org/10.1080/10439460903281562>
- Finszter G. (2002). Az alkotmányos jogállam esélyei a terrorizmus elleni küzdelemben. *Belügyi Szemle*, 50(6-7), 155-166.
- FRONTEX (2016). *General report 2015*. Frontex.
- Gazdag F. & Remek É. (2018). *A biztonsági tanulmányok alapjai*. Dialog Campus.
- Giddens, A. (1991). *The consequences of Modernity*. Stanford University Press.
- Görbe A. Z. K. (2010). *A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei*. PhD doktori értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.
- Görbe A. Z. K. (2014). *Migráció – előítélet – idegenellenesség Előítélet-kutatás a belügyi ágazatban*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Görbe A. Z. K. (2015). Hazai xenofóbia-kutatások; Az idegenellenesség, mint a migráció egyik társadalmi kihívása. In Hautzinger Z. (Szerk.), *Migráció és rendszet* (pp. 63-71). Magyar Rendészettudományi Társaság.
- Gulyás É. (2016). A migráció és az idegenellenesség fokozatai – egy xenofóbia-skála lehetősége. *Acta Humana*, 4(4), 33-47.
- Gulyás É. (2017). Magyar és német tapasztalatok a xenofóbia terén. *Polgári Szemle*, 13(1–3). 385-391. <https://doi.org/10.24307/psz.2017.0932>
- Hautzinger Z. (2014). A magyar idegenjog rendszere és az idegenjogi (szak)igazgatás. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 2, 69-78.
- Hautzinger Z. (2018). *A migráció és a külföldiek büntetőjogi megjelenése*. AndAnn Kft.
- Héra G. & Ligeti Gy. (2006). *Módszertan. A társadalmi jelenségek kutatása*. Osiris Kiadó.
- Heribert, A. (2015). Xenophobia, Asylum Seekers, and Immigration Policies in Germany. *Nationalism and Ethnic Politics*, 21(4), 446-464. <https://doi.org/10.1080/13537113.2015.1095528>
- Hughes, C., Zagheni, E., Abel, J. G., Wiśniowski, A., Sorichetta, A., Weber, I. & Tatem, J. A. (2016). Inferring Migrations: Traditional Methods and New Approaches based on Mobile Phone, Social Media, and other Big Data - Inferring Migrations: Traditional Methods and New

- Approaches based on Mobile Phone, Social Media, and other Big Data. Feasibility study on Inferring (labour) mobility and migration in the European Union from big data and social media data, Report prepared for the European Commission project #VT/2014/093. *European Commission B-1049 Brussels*, 15.
- Kádár A. K. (2013). Rasszizmus, xenofóbia és homofóbia a Független Rendészeti Panasztestület eseteinek tükrében. *Rendészet és emberi jogok*, 3(3), 49-54.
- Kerezi K. (2018). *A párbeszéd hatalma - A helyreállító igazságszolgáltatás szerepe a közpolitikában*. Dialóg Campus.
- Kinnear, R. (1992). National culture, migration & xenophobia: With particular reference to migration and regional development in central Europe. *The European Journal of Social Science Research*, 5(3), 39-62. <https://doi.org/10.1080/13511610.1992.9968308>
- Koopmans, R. (1995). *New Social Movements in Western Europe*. University of Minnesota Press.
- Laufer B. (2017). Migrációs státusz kérelmezők esetében felmerülő lehetséges nemzetbiztonsági és terror kockázatok. *Terror és Elhárítás*, 6(3), 67-107.
- Löwi I. (2020). Az előítéletesség vetületei az interdiszciplinaritás dimenzióiban. *Rendőrségi Tanulmányok*, 3(1), 143-160.
- Malcolm, A. (1996). *Frontiers: Territory and State Formation in the Modern World*. Cambridge Polity.
- Messing V. & Ságvári B. (2016). „Ahogy »másokhoz« viszonyulunk, az tükrözi azt, amilyenek magunk vagyunk” A magyarországi idegenellenesség okairól. *Társadalomtudományi Szemle*, 6(2), 17-37. <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2016.2.17>
- Messing V. & Ságvári B. (2018). *Looking behind the culture of fear. Cross-national analysis of attitudes towards migration*. Friedrich Ebert Stiftung.
- Molnár K. & Tamási Zs. (2019). A rendőrség közösséggel való kapcsolatának javítási lehetőségei. *Belügyi Szemle*, 67(4), 35-56. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.4.3>
- Ness, I. (2015). *The Global Prehistory of Human Migration*. John Wiley & Sons.
- Nyaoro, D. (2010). Policing with prejudice: how policing exacerbates poverty among urban refugees. *The International Journal of Human Rights*, 14(1), 126-145. <https://doi.org/10.1080/13642980902933753>
- Pap A. L. (2019). Rendészet és sokszínűség. *Dialóg Campus*.
- Park, R. E. (1928). Human Migration and the Marginal Man. *American Journal of Sociology*, 33(6), 887-889. <https://doi.org/10.1086/214592>
- Peterssen, W. H. (1994). *Wissenschaftliche(s) Arbeiten. Eine Einführung für Schüler und Studenten*. Ehrenwirth.
- Pok, B. (2012). *Mass migration*. Blackwell Publishing Ltd. <https://doi.org/10.1002/9780470670590.wbeog370>
- Ritecz Gy. (2016). A terrorizmus és a migráció viszonya a számok alapján. *Acta Humana*, 4 (5), 103-123.

- Sik E., Simonovits B. & Szeidl B. (2016). Az idegenellenesség alakulása és a bevándorlással kapcsolatos félelmek Magyarországon és a visegrádi országokban. *REGIO, Kisebbség Kultúra Politika Társadalom*, 24(2), 81-108. <https://doi.org/10.17355/rkkpt.v24i2.114>
- Sik E. (Szerk.) (2007). *A migráció szociológiája 1*. Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Sik E. (Szerk.) (2011). *A migráció szociológiája 2*. Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Simonovits B. & Szalai B. (2013). Idegenellenesség és diszkrimináció a mai Magyarországon. *Magyar Tudomány*, 174(3), 251-262.
- Skolnick, H. J. (1996). *Justice without Trial: Law Enforcement in Democratic Society*. John Wiley & Sons.
- Takács A. (2004). A rendőrség megítélése az ombudsmani vizsgálat alapján. *Belügyi Szemle*, 52(9), 5-27.
- Toelstede, B. (2018). *Democracy Interrupted: The Anti-Social Side of Intensified Policing Department of Economics*. Linköping University. <https://doi.org/10.1080/17419166.2018.1493992>
- Toelstede, B. (2019). Democracy Interrupted: The Anti-Social Side of Intensified Policing. *Democracy and Security*, 15(2), 137-149. <https://doi.org/10.1080/17419166.2018.1493992>
- Valcsicsák I. (2013). *Rendészeti szakmai etika*. Nemzeti Közszolgálati Tankönyv Kiadó Zrt.
- Zunes, S. (2017). Europe's Refugee Crisis, Terrorism, and Islamophobia. *Peace Review*, 29(1), 1-6. <https://doi.org/10.1080/10402659.2017.1272275>

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: Magyarország államhatárán be- és kilépő személyforgalom. <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp>
- URL2: BM BÁH statisztikai adatok. http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=177&lang=hu
- URL3: Schengen tagállamok által kiadott vízumok. <https://statistics.schengenvisainfo.com>
- URL4: BM BÁH statisztikai adatok. http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=177&Itemid=1232&lang=hu
- URL5: Börtönstatisztikai szemle. <https://bv.gov.hu/hu/bortonstatisztikai-szemle>
- URL6: ENSZ Fenntartható Fejlődés Irodája által kezelt adatok. <http://hdr.undp.org/en/data>
- URL7: A rendszerváltás évei Magyarországon 1987-1990. https://mnl.gov.hu/mnl/ol/virtualis_kiallitas/a_rendszervaltas_evei_magyarorszagon
- URL8: Xenofóbia és politika. www.csepeli.hu/pub/1998/csepeli_hvg_1998_03_27.pdf
- URL9: About DEREKX. http://derexindex.eu/About_DEREX

- URL10: *Magyarországon messze a legnagyobb a migrációellenesség Európában.*
https://index.hu/techtud/2019/04/26/magyarorszagon_messze_a_legnagyobb_a_migracioellenesség_europaban/
- URL11: *A European Social Survey értékelése a magyarországi idegenellenességről.*
<http://library.fes.de/pdf-files/buceros/budapest/15322-20190505.pdf>
- URL12: *A Friedrich Ebert Stiftung értékelése a magyarországi idegenellenességről.*
https://infogram.com/migracio_kutatas1-1hmr6gmlwx7z6nl
- URL13: *A FRONTEX 2019 évre vonatkozó kockázat elemzése.*
<https://frontex.europa.eu/publications/risk-analysis-for-2019-RPPmXE>
- URL14: *IIASA minőségfejlesztési rendszer bemutatása.* <http://www.iiasa.ac.at/>
- URL15: *A Szeged Határrendészeti Kirendeltség IIASA Shiba-díjas pályázata.*
https://quality-mmt.hu/wp-content/uploads/2016/06/2011_12MM.pdf
- URL16: *KSH népességszámlálási adatai (2011).* https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_04_2011.pdf
- URL17: *Határrendészeti helyzetkép (2015).*
http://www.police.hu/sites/default/files/hatarrendeszet_hk_2015.12.pdf
- URL18: *A humán vándorlás történelmi előzményei.*
https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_09_Farago_Tamas_Bevezetes_a_torteneti_demografiaba/ch07.html
- URL19: *Magyarország fenntartható fejlődési mutatói.*
<https://countryeconomy.com/hdi/hungary>
- URL20: *A Társadalomkutatási Intézet Zrt. által publikált társadalmi. kutatások.* <https://tarki.hu/index.php/kutatasok>
- URL21: *Társadalmi súlyozott befogadó attitűd a menekültek és gazdasági bevándorlók viszonylatában.*
<https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/08/09/people-around-the-world-express-more-support-for-taking-in-refugees-than-immigrants/>
- URL22: *Népesség, népmozgalmi adatok a KSH kezelésében.* https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wnt001c.html
- URL23: *Illegális migráció alakulása.* <http://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/hatarinfo/illegalis-migracio-alakulasa>

Alkalmazott jogszabályok

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 810/2009/EK RENDELETE (2009. július 13.)
a Közösségi Vízumkódex létrehozásáról (Vízumkódex)

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2012/29/EU IRÁNYELVE (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (Áldozatvédelem)

Az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség létrehozásáról szóló 2007/2004/EK tanácsi rendelet (HL L 349., 2004.11.25.)

Magyarország Alaptörvénye (Atv)

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről

2000. évi XIII. *törvény az egyes elkobzott dolgok közérdekű felhasználásáról*

2003. évi CXXV. *törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról*

2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról (Metv)

2007. évi LXXXIX. törvény az Államhatárról (Áhtv)

2007. évi XC. törvény 20. § (4) bek. a) a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény módosításáról

2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról

2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről

65/2000. (V.9.) Korm. rendelet a Karitatív Tanács megalakításáról és működésének részletes szabályairól (Ktkr)

7/2009. (X. 30.) IRM-ÖM-PTNM együttes rendelet egyes rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasságáról, közalkalmazottai és köztisztviselői munkaköri egészségi alkalmasságáról, a szolgálat, illetve keresőképzetlenség megállapításáról, valamint az egészségügyi alapellátásról

20/2010. (OT 10.) ORFK utasítás a Rendőrség bűnmegelőzési tevékenységéről (ORFKu)

27/2011. (XII. 30.) ORFK utasítás a multikulturális környezetben végrehajtott rendőri intézkedésekről (ORFKu)

ORFK RFŐIG Határrendészeti Főosztályvezető 29000/14066-2/2014. ált; 29000/27638/2014. ált; 29000/42312/2014. ált. utasításai (ORFKhr)

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Görbe Attiláné Zán K. & Éberhardt G. (2021). Xenofóbia vizsgálati eredmények és ajánlások Magyarországon a humán migráció kezelésének rendészeti feladatait ellátók között. *Belügyi Szemle*, 69(6), 945-981. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.6.3>